

I.

Snem Slovenskej republiky 1940

I. volebné obdobie.

2. zasadanie.

Tesnopisecká zpráva

o 35. zasadnutí Snemu Slovenskej republiky
v Bratislave v stredu 15. mája 1939. 1940

Obsah:

Strana

Oznámenia predsedníctva:

Otvorenie zasadnutia	
Ospravedlnenie neprítomnosti	
Imunitnému výboru pridelené	
Došlé nariadenia s mocou zákona	
Rozdaná tlač	
Odloženie rokovania o ďalších bodoch programu na budúce za- sadnutie	
Vyhlasenie predsedníctva o budúcom zasadnutí	
Zakľúčenie zasadnutia	

I

Program:

1. Zpráva ústavno-právneho výboru o vládnom návrhu zákona o politických stranách národnostných skupín	
Reč zpravodajcu Dr. Vanču	
Prikročenie k rozprave	
Reč poslanca Eszterházyho	
Reč poslanca Jankoviča	
Reč poslanca Šimku	
Koniec rozpravy	
Záverečné slovo zpravodajcu Dr. Vanču	
Prvé hlasovanie o návrhu	
Prijatie návrhu prvým hlasovaním	
Druhé hlasovanie o návrhu	
Prijatie návrhu druhým hlasovaním	

I

TS

TS

I

863

2. Zpráva kultúrneho a rozpočtového výboru o vládnom návrhu
zákona o štátnom geologickom ústave

Reč zpravodajcu **Floreka**

Reč zpravodajcu **Hollého**

Prikročenie k rozprave

Reč poslanca **Martvoňa**

Koniec rozpravy

Zpravodajcovia sa zriekli záverečného slova

Prvé hlasovanie o návrhu

Prijatie návrhu prvým hlasovaním

Druhé hlasovanie o návrhu

Prijatie návrhu druhým hlasovaním

Príloha

Poznámka:

Miesto slov, vylúčených z tismopiseckej zprávy usnesením predsedníctva Snemu zo dňa 16. mája 1940 podľa bodu a), § 9 rokovacieho poriadku, sú v texte hranaté zátvorky.

Zasadnutie otvorené o 10. hod. 30. min.

Prítomní:

Predseda: Dr. Sokol.

Podpredsedovia: Dr. Mederly, Dr. Opluštil.

Zapisovatelia: Drobný, Germuška.

47 poslancov podľa listiny o prítomnosti.

Člen vlády: Čatloš.

Z kancelárie snemu: I. tajomník snemu Dr. Foltín a II. tajomník snemu Dr. Čelko.

Predseda Dr. Sokol (zvoni):

Otváram 35. zasadnutie Snemu Slovenskej republiky a zisťujem, že Snem je schopný sa usnášať.

Ospravedlnenie neprítomnosti.

Svoju neprítomnosť ospravedlnil pán poslanec Štefan Hašík.

Imunitnému výboru pridelené.

Oznamujem, že som imunitnému výboru prideliť žiadosť Župného úradu v Bratislave zo dňa 15. apríla 1940, číslo 365 o súhlas Snemu so stíhaním poslanca Inž. Franza Karmasína pre premávkový priestupok.

Došlé nariadenia s mocou zákona.

Predseda vlády v smysle ods. 3, § 44 Ústavy predložil Snemu tieto nariadenia s mocou zákona:

1. zo dňa 4. apríla 1940 číslo 94 Sl. z. o rozšírení niektorých ustanovení vládneho nariadenia o prechodnom umiestení poľnohospodárov z území obsadených cudzou mocou;

2. zo dňa 28. marca 1940 číslo 98 Sl. z., ktorým sa zrušuje vládne nariadenie o niektorých organizačných a iných opatreniach v textilnej výrobe.

Tieto nariadenia s mocou zákona prideľujem výboru ústavno-právneho.

Rozdaná tlač.

Na dnešnom zasadnutí sa rozdala táto tlač:

Zpráva ústavno-právneho výboru o

vládnom návrhu zákona o politických stranách národnostných skupín.

Zpráva kultúrneho a rozpočtového výboru o vládnom návrhu zákona o štátnom geologickom ústave.

Zpráva imunitného výboru o žiadosti Župného úradu v Bratislave, aby Snem Slovenskej republiky dal súhlas k policajnému stíhaniu poslanca Dr. Ing. Petra Zátka pre dopravný priestupok.

Zpráva imunitného výboru o žiadosti Župného úradu v Bratislave, aby Snem Slovenskej republiky dal súhlas k policajnému stíhaniu poslanca Dr. Ing. Petra Zátka pre dopravný priestupok.

Zpráva imunitného výboru o žiadosti Župného úradu v Bratislave, aby Snem Slovenskej republiky dal súhlas k policajnému stíhaniu poslanca Pavla Teplanského pre priestupok podľa písm. ch), § 260, zákona o poistení zamestnancov pre prípad nemoci, invalidity a staroby v znení vyhlášky číslo 189/1934 Sb. z. a n.

Zpráva imunitného výboru o žiadosti Hlavného štátneho zastupiteľstva v Bratislave, aby Snem Slovenskej republiky dal súhlas k trestnému stíhaniu poslanca Jána Moru pre prečin podľa § 310 trestného zákona.

Predseda Dr. Sokol (zvoni):

Začneme rokovať o 1. bode programu, ktorým je:

1. Zpráva ústavno-právneho výboru o vládnom návrhu zákona o politických stranách národnostných skupín.

Zpravodajcom je pán poslanec Dr. Miloš Vančo.

Udeľujem mu slovo.

Zpravodajca Dr. **Vančo**;
Ctený Snem!

Medzom ústavno-právneho výboru odporúčam prítomný vládny návrh zákona prijať. Osvojujem si dôvody vlády, poukazujem na dôvody ústavno-právneho výboru a dokladám toto:

Vzácná a podstatná čiastka rovnoprávnosti právnej aj politickej uskutočňuje sa prítomným zákonom. Príslušníkom národnostných skupín Slovenskej republiky umožní sa organizovať sa politicky v stranách a zúčastňovať sa prostredníctvom týchto svojich strán na štátnej moci. V tomto ohľade podmienky im kladené sú totožné, ktorými podmienkami sme si my Slováci svoj vlastný politický život obmedili, slovom sú to podmienky rovné a rozumné. Požaduje sa od príslušníkov národnostnej skupiny, aby sa sjednotili v jednej politickej strane tak, ako Slováci majú politické sjednotenie v Slovenskej ľudovej Hlinkovej strane. Iným slovom znamená to toľko, že Slovenská republika neprípúšťa politické frakcie a nepriznáva takýmto frakciám politický význam a politické dejstvom v nijakom smere. Iným slovom znamená to, že na Slovensku je neprípustná politická romantika a najmä nie teraz. Frakcie politické obyčajne žijú z toho, že podstatné záujmy a zásady národné štiepajú na jednotlivosti a význam týchto jednotlivostí zdôrazňujú bez hraníc a snažia sa uplatniť ich vyše miery. Doterajší vývin takzvanej krajnej demokratičnosti a neobmedzený spôsob parlamentarizmu dokazujú, že v dnešných vážnych, ba vlastne osudových časoch týmto spôsobom nemožno dôjsť ku nijakému výsledku.

Dnes racionalizujeme si hospodársky život, to jest určujeme mu všeobecné najvážnejšie ba osudové ciele, ale potom ich uskutočňujeme čo najjednoduchším, najrozhodnejším a prípadne aj nevyberaným spôsobom. Dnes aj v kultúrnych snahách obmedzujeme sa len na základné a celkom všeobecné ciele a podľa nich prispôbujeme sa aj v metódach pracovných. A tak dnes aj v politike neostáva nám iné, ako podružnejšie problémy zatiskať medzi všeobecnejšie, ba vlastne ešte aj tieto usmerňovať zo stanoviska jednotných, teda najvšeobecnejších politických problémov a potom v pracovných metódach ob-

medzovať sa výlučne len na tieto všeobecnosti a nezabíhať do podrobností. Dnes niet na to ani času, ale ani prostriedkov. Slovom pracovať musíme aj v tomto ohľade racionálne.

Tieto poznatky odôvodňujú, že aj my Slováci upravili sme si politickú organizovanosť v takomto smysle a sjednocujeme sa i v zásadách aj v organizovaní, aj v pracovných metódach vo forme jednotnosti.

Keď príslušníkom našich národnostných skupín priznávame podľa ducha, ba podľa kategorických imperatívov našej Ústavy oprávnenosť zúčastňovať sa na štátnej moci prostredníctvom svojej politickej strany, v ustanoveniach prítomného zákona viažeme ich len na tie isté obmedzenia, ktoré sme v záujme štátneho celku sami sebe uložili.

Jediná zvláštna podmienka, ktorá odôvodňuje voči príslušníkom našej niektorej národnostnej skupiny vykonávanie tohto svojho práva, je ustaovenie § 95 Ústavy. Tam sa totižto hovorí, že príslušníci národnostnej skupiny môžu u nás politické práva vykonávať len v takom rozsahu a pod takými podmienkami, v akom a pod akými podmienkami príslušníci slovenskej národnostnej skupiny v materskom štáte inojazyčnej našej národnostnej skupiny svoje politické práva vykonávať môžu. Slovom, vykonávanie týchto práv pre príslušníkov našich národnostných skupín je viazané k reciprocite.

Táto podmienka môže byť pre Kazimierov, alebo pre spupných neznašanlivcov bolestná, ale pre objektívnych posudzovateľov táto podmienka je skrz-naskrz staťočná a odôvodnená. (*Výkriky: Tak je!*)

A tak z celého vládneho návrhu tohto zákona vysvitá, že príslušníkov našich národnostných skupín chceme mať v aktivnom politickom živote a nezaháňame ich ani do úzadia ani do podsvetia.

Dávame im možnosť aktívnej politickej činnosti tak, ako ju v záujme štátneho celku sami vykonávať mienime. Požadujeme však, aby ich politická organizácia bola skutočne politickým sjednotením celej národnostnej skupiny a nie konglomerátom fracií, alebo fragmentov. Nechceme medzi sebou mať politický cirkus, ani politickú akrobáciu, ale chceme si spoločne

vybudovať statočnú a objektívnu politickú spoluprácu. Takéto náhľady, takéto zásady potom požadujú už len doplnok, totižto zásadu reciprocitu. Presvedčení sme, že v tomto ohľade zásada reciprocitu vážne chápaná a statočne praktikovaná bude len uprevňovateľom pokojného spoluzáživania s tými štátmi, v ktorých my Slováci máme príslušníkov svojej národnostnej skupiny.

Pri zakladaní politickej strany, reprezentujúcej niektorú národnostnú skupinu, padá pod posúdenie vlády, jediný moment vláda totižto rozhodne, či možno zakladaný politický útvar pokladať za reprezentáciu patričnej národnostnej skupiny, alebo nie. Veď nemožno pochybovať, že táto úvaha vlády bude vyvolaná len vtedy, keď v rámci niektorrej národnostnej skupiny vzniknú rozličné paralelné, alebo protichodné politické smery a z týchto viacerých smerov každý si bude osobovať nárok na politické reprezentovanie celku. V takomto prípade vláda posúdiac význam jedného alebo druhého smeru a tiež organizačnú schopnosť takýchto smerov rozhodne, ktorý z nich má byť pokladaný za politickú reprezentáciu príslušnej národnostnej skupiny. Zásadne na takúto reprezentáciu, má nárok každý z týchto smerov, ale rozhodnúť o význame jedného alebo druhého a tak priznať niektorému významu reprezentačný pre celok a rozhodnúť o jeho registrovaní do zoznamu politických strán, na to je povolaná vláda. Toto je vlastne vec čisto politická a riešiť ju podľa osnovy našej Ústavy mohli prípadnú jedine vláde. Nakoľko je to vec čisto politického významu, preto § 5 vládnej osnovy v tejto otázke akúkoľvek sťažnosť na Najvyšší správny súd prirodzene nepripúšťa.

Z uvedených dôvodov odporúčam vládnym návrh prijať. (Potlesk.)

Predseda Dr Sokol (zvoní):

Príkročíme k rozprave.

K slovu sa prihlásili na strane „za“ páni poslanci: Eszterházy, Jankovič a Šimko.

Udeľujem slovo prvému rečníkovi, pánu poslancovi Eszterházymu.

Poslanec Eszterházy (maďarsky):

Ctený Snem!

Nerád by som dlhšie použil vašej trpezlivosti, lebo nepokladám dlhé a obširne

reči za časové v dnešných napiatych pomeroch; preto k návrhu zákona, ktorý leží pred nami, len krátko budem hovoriť.

Návrh o registrovaní strán zhruba a v celosti prijímam, rád by som však určité zmeny. Ako by som mohol dosiahnuť, aby mnou namietané a podľa mojej mienky nesprávne body boli z návrhu vynechané? Jediné tak, keby som mal možnosť zúčastniť sa prípravných prác na zákonoch. Táto možnosť nebola mi daná, lebo Maďari prostredníctvom majú nedostali miesto, ani v jednom výbore na prípravu zákonov a tak jediná možnosť je, aby som pred plénom parlamentu posudzoval návrh a predložil námietky. Veľmi dobre viem, že páni nevezmú námietky do úvahy, aj keby so zreteľom na ich vecnosť v celoštátnom vzťahu boli užitočné, a že za pár minút, keď zanechám rečnícku tribúnu, väčšina parlamentu odhlasuje návrh tak, ako ho pán zpravodajca predložil, a že body, proti ktorým som podal námietky a výtky, nadobudnú právnej moci. (Hlas: Nem biztos!)

Je možné, že mnohí z pánov poslancov, ktorí tento zákon odhlasujú, si myslia, že keď nehonoria moje námietky a pozmenovacie návrhy, vykonali dobrú prácu. Podľa môjho úsudku sú na omyle.

Návrh zákona o registrovaní strán kľudne možno pomenovať aj návrhom zákona o rozpustení strán národností, ktoré žijú na Slovensku. Zvlášť s ohľadom na Maďarov môžem to tvrdiť s plnou objektivitou, lebo z úradných miest neraz odznel taký výrok, podľa ktorého Maďarom na Slovensku neprislúchajú na základe reciprocitu jestvujúce politické práva, lebo ich môžu len v takej miere používať, v akej používajú politické práva Slováci v Maďarsku. (Hlasy: To je samozrejmé!)

Aké sú vlastne politické práva Maďarov na Slovensku? Maďari na Slovensku majú stranu, ktorej vedúcim som ja a ktorú reprezentujem ja v slovenskom Sneme. To nemožno poprieť. Pýtam sa ale, či môže moja strana tu vyvíňať takú politickú činnosť, akú môže vyvinúť niektorá politická strana v štáte, kde panuje politická sloboda. Od jesene roku 1938 nebolo mi dovolené konať ani jedno shromaždenie a najužšie porady vedúcich strany sme mohli konať tiež len s najväčšími ťažkosťami. (Hlas: No, no!) Nemožno odtajiť, že Ma-

67
72/22

ďari na Slovensku koniec-koncov nemohli pri voľbách do parlamentu nakladať podľa vlastnej vôle so svojim volebným právom, lebo je všeobecne známe, že jestvovala len jedna vládna slovenská kandidačná listina, kde ma pojali na zaistené miesto a druhého Maďara na zadné miesto. Skutočnosť, že som sa na vládnej kandidačnej listine dostal do slovenského parlamentu, nedoniesla ma ani na okamžik do neprijemného postavenia, lebo táto okolnosť zapadala do toho môjho politického nazerania, že polozenie Maďarov, ktorí zostali tu po viedenskom rozhodnutí, je iné, aké bolo polozenie Maďarov v Česko-Slovenskej republike. Prirodzeným následkom toho muselo byť, že odchýlne od našej politickej činnosti v pražskom parlamente, ktorá bola nepopierateľne ničivá, teraz musíme vytknúť za cieľ nášho politického programu tvorivú prácu, ktorú chceme s najúplnejšou úprimnosťou vykonať. Neráňte zabudnúť, — pripomínam to vážne — že iná bola situácia v Česko-Slovenskej republike, a iná je teraz, keď Slovensko dosiahlo slobodu. (*Poslanec Drobny: To si myslím! Poslanec Šalát: Ten nás stále poučuje!*)

Pokladám za potrebné predoslať, prečo rozoberám to snáď podrobnejšie. Od tej doby, čo sa v Maďarsku tvorila Slovenská kresťanská ľudová strana pod vedením bývalého senátora Hlinkovej strany Michala Kalčka, kde-tu môžeme čítať a počuť od najpovolanejších slovenských činiteľov tú výhovorku, že Slovenskú kresťanskú ľudovú stranu nemožno pokladať za slovenskú, lebo tí, ktorí stranu založili, neurčili si za politický program strany tie heslá, ktoré sa používajú na shromaždeniach na Slovensku. Ako som už povedal, iná bola situácia medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom a iná je situácia medzi Slovenskom a Maďarskom. Kým je samozrejmom vecou, že Maďar, ktorý v starom česko-slovenskom parlamente podporoval vtedajšie vlády alebo s nimi v akejkoľvek forme spolupracoval, vyčerpával obsah pôjmu národnej zrady, tak teraz maďarského zákonodarcu — v danom prípade mňa — ktorý spolupracujem so slovenskou vládou a ktorý ani na chvíľku nepomýšľam na to, aby som vyvinoval proti Slovensku takú činnosť, ako proti Česko-Slovensku, nebude preto toto politické chovanie sa ani tu ani v Maďarsku žiadny Maďar označovať za renegáta. Keby sa našiel niekto, kto by

tak učinil, teda keby sa našiel niekto, kto by moje politické účinkovanie, ktoré preukazujem od 14. marca 1939, prehlásil za národnú zradu a tým by mňa proboval zaradiť do skupiny podlých a neslavných renegátov, ráčte uznať, že na dotyčného by som sa nevedel ani hnevať, lebo je samozrejmé, že ten, kto také niečo tvrdí, je politicky natoľko neškolený a sprostý, že jeho miesto neni na politickom kolbišti ale v materskej škole. To isté platí o Slovákoch v Maďarsku. Nemá nikto práva odsúdiť vedúcich činiteľov novej politickej strany, kým nevidno, čo chcú vlastne dosiahnuť svojou činnosťou v budúcnosti, (*Posl. Drobny: Veď ich nepoznám!*) Nikto nemá práva a neni ani správne naľúknúť takéto vymyslené újmy a tým v dave vzbudiť náladu, keď vzdušný priestor v Európe je beztak presýtený. Bývalého senátora Slovenskej ľudovej strany Kalčka ani nepoznám (*hlasy: Mi sem!*), ale predpokladám, že je od koreňa Slovák, keďže bol zvolený do pražského parlamentu na kandidátke Hlinkovej strany, lebo podľa môjho najlepšieho vedomia zákonodarci Slovenskej ľudovej strany vybrali sa za jestvovania Česko-Slovenskej republiky z radov osvedčených Slovákov. (*Posl. Florek: Tak ako Csomor!*) Keď bývalý senátor Michal Kalček svojou politickou prezieravosťou probuje sosskupiť Slovákov, žijúcich na pripojenom území, aby pre nich zabezpečil čím viac výhod, patrí mu len uznanie tunajších Slovákov. Keď bývalý senátor Hlinkovej strany Kalček chce pre Slovákov v Maďarsku zabezpečiť určité výhody takým spôsobom, že hlása politiku dorozumenia a pokoja, tak touto koncepciou nespácha zradu, nemožno ho za to nazvať renegátom, lebo takýmto spôsobom sa snaží on a jeho prostredníctvom Slováci v Maďarsku prispieť k zábezpeke bezpodmienečného trvanlivého pokoja v dunajskej kotline. (*Hluk.*) Je tiež len zlomyselná incinácia, keď niekto chce predstaviť verejnosti senátora Kalčka ako neuvedomelého Slováka preto, lebo mal zbytkový majetok, lebo poznám takých pánov, ktorí zaujímajú najvyššie postavenie v Slovenskej republike a mali na území pripojenom k Maďarsku zbytkové majetky, ktoré práve na moje intervencie vedeli zameniť za majetky na Slovensku, ktorých vlastníkom bol maďarský štátny občan.

Podľa mojej mienky bolo by nespra-

vodlivé, keby niekto po uzákonení tohto návrhu zákona, odvolávajúc sa na reciprocitu, chcel vyvolať takú náladu, že Spojená maďarská strana, strana slovenských Maďarov nemá byť registrovaná, lebo Slováci v Maďarsku nemajú vlastnú stranu.

Maďari na Slovensku prejavili takú politickú striezlivosť a chladnokrvnosť, že by bolo možno o tom napísať sväzky; preto prosím kompetentných slovenských činiteľov, aby nehľadali chlp na dlani, nehľadali újmu tam, kde jej niet, lebo neosožia tým svojej vlasti ani všeobecne žiadanému pokoju. (*Posl. Horák: A vy ich bite ďalej!*)

Kolega, poslanec Čulen na poslednom parlamentnom zasadnutí, keď reflektoval na interpeláciu člena hornej snemovne Gjezu Szüllöa, snažil sa dokázať, koľko práv majú Maďari tu a koľko práv nemajú Slováci v Maďarsku. Beztoho, že by som chcel polemizovať s kolegom, poslancom Čulenom, priklincujem toto:

Tvrdil, že tunajší Maďari majú dva denníky a 22 týždenníky a časopisy. Oproti tomu je pravda, že máme dva denníky, 1 týždenník vydávame v Nitre a máme pár nábožensko-zbožných sošitov. Teda ohľadom tohto bodu bol pán poslanec Čulen mýlne informovaný. Učinkovanie spolku SzEMKE od jara minulého roku nepovoľujú, hoci jeho úlohou bolo šírenie ľudovej osvety. Zastavili náš šermiarsky spolok, hoci toto je len šport a nie politika. Zakázali náš spolok na ochranu detí a operu nemluvniat práve na turížny pondelok, hoci tento vyvíjaval len činnosť sociálnu a charitatívnu a nepolitizoval. Rozpustili sväz skautov, hoci je všeobecne známe, že ani tí nepolitizovali, dávajú len na to pozor, aby chlapci a mladíci neodbočili na zlú cestu. Teda ráčite z toho vidieť, že s tými určitými právami nie sme tak zabezpečení a že niektorí páni navonok ukazujú veci ináč, aké sú v skutočnosti. Suspendovanie týchto spolkov sa nás veľmi bolestne dotýka, ale úfame, že zvíťazí politika lepšieho nazerania a že znovu povolia činnosť tých spolkov, ktoré vonkoncom slúžia len verejnému dobru.

Dovoľte, veľavážení pánovia, aby som vyvolal vašu pozornosť ešte na jednu vec, a to preto, lebo je ľahko možné, že neviete o tom, hoci skutočnosť, že takéto prípady sa vyskytujú v štáte, ktorého hlavou je ka-

tolický kňaz a ktorého predseda vlády je horlivý katolík a často chodí na sväté prijímanie, môžu len škodiť dobrému menu Slovenska. Je všeobecne záme, že v Ilave je koncentračný tábor. Do tohto tábora sa dostanú často najnevinnejší ľudia, strávia tam v žalostnej biede týždne a mesiace, že často prídu o zdravie. (*Hlasy, hluk.*) Nie som priateľom ustanovizne koncentračných táborov, lebo podľa môjho pochopu treba toho, kto spácha protizákonný čin, zavrieť, treba ho dať do vyšetrovacej väzby, postaviť pred súd a ak je vinný, nech ho stihne trest. (*Hlas: Maďarsko je celé koncentrákom!*) Ale odvieš niekoho do koncentračného tábora, tam ho držať týždne, ba mesiace bez výsluchu, potom ho pustiť domov, ale skôr dať mu podpísať prísny reverz, neni podľa môjho názoru správne. Ale aby do koncentračných táborov zavreli katolíckych kňazov [], to je preda moc. (*Vraňa.*) Ján Dobránszky, dekan-fárar (*hlas: Kosca ste vyhnali!*), pápežský komorník (*hlas: Železničiarom ste dali žobráčku palicu!*), ktorý má vyše 70 rokov a od roku 1935 úplne sa vzdialil od politiky, týždne sa trápil v ilavskom tábore. Páni, viete to, že v ilavskom tábore sa v nedeľu nekoná svätá omša, čím by bolo možno posilniť trpezlivosť a rovnováhu ducha trestancov? V ilavskom tábore je kostol, ale zavretým kňazom nedovoľujú slúžiť omšu. Rímsko-katolícky kňaz Zachar, ktorý mesiace sa trápil v Ilave, nemohol ani raz slúžiť omšu []. Ak učinil katolícky kňaz také niečo, čo sa priečí zákonu, treba ho postaviť pred súd, alebo treba sa postarať u nadriadenej cirkevnej vrchnosti o to, aby bol prikázaný do kláštora []. Sme vo veľkej väčšine katolíckym štátom, musíme si ctíť a vážiť katolíckych kňazov a nad ich prestížou musíme strážiť. Katolíckej cirkvi lepšie budeme slúžiť, ak zamedzíme takéto deštruktívne činy, a Vatikánu bude to milšie, ako keď pôjde veľká slovenská púť do Ríma (*výkrik: A Hlinku ste tiež zatvorili do kláštora?*) a pri tom tu v štáte sa dejú takéto prípady so sluhami božími.

Nech sa postarajú úradní činitelia o to, aby tu spomenuté újmy byly odčinené, nech sa postarajú o to, aby v dôsledku ich zásahu rozplynul pocit neistoty; vtedy sľúbia, že ich zásahy prinesú ovocie pokojného rozvoja a nebudú sa javiť len ako jalové miestne dupanie, ktoré plynie z ne-

istoty. *(Výkrik: Vidno, že ste sa za 20 rokov nič nenaučili!)*

Predseda Dr. Sokol *(zvoni):*

Ďalej má slovo pán poslanec Jankovič.

Poslanec Jankovič:

Slávny Snem!

Vládny návrh zákona o politických stranách národnostných skupín, tlač 156 je najčerstvejším dôkazom skutočností, že naša vláda neberie ideále, ktoré si do štítu svojho programu naznačila, len ako prázdne slová, ale ako také hodnoty, ktoré chce podľa dobrej možnosti postupne uskutočňovať, aby tak dala potrebnú základnú formu štátnemu životu Slovenskej republiky. Politika našej vlády je kresťanská a slovenská. Takúto čaká od nej národ, takúto pestovať je jej povinnosťou, aby dala základy zdravému vývoju národného života do budúcnosti.

V predloženom návrhu zákona uplatňuje sa kresťanský prvok v tom, že nie je v ňom povedané, aká veľká musí byť národnostná skupina, ktorá chce svoju politickú stranu dať registrovať, lebo však podľa prirodzeného a božieho zákona právo sa má zakladať nie na počte a množstve právneho subjektu, ale vôbec na skutočnosti, že ten právny subjekt jestvuje. Božia prízreťnosť tak utvorila v minulosti dejiny osídlenia životného priestoru Slovákov, že sú medzi nimi zamiešané aj inonárodné skupiny; vláda kresťanská kloní sa pred týmto faktom a odvádza z neho patričné dôsledky. Slovenské točasové poňatie nášho štátneho života je v návrhu uplatnené tým, že národnostným skupinám je umožnené založiť si tiež len jednu politickú stranu, ako vlastnú zástupkyňu, podobne ako aj slovenský národ len prostredníctvom Hlinkovej slovenskej ľudovej strany uplatňuje teraz svoju politickú vôľu. Slovenský národ prežil 20 rokov politickej straníckej rozpartenosti, na vlastnej škode skúsil národné a ľudsky neblahé dôsledky tejto rozháranosti, keď sám chce teda v jednote, v usmernenosti a v pokoji nažívať, nemôže si dopriať tej zbytočnosti, aby niekto iný kalil hladinu spokojného spolunažívania občanov straníckymi hádkami. Ďalej slovenský prvok je odzrkadlený aj tam, že slovenský národ pamätá na časy, keď za maďarskej éry mal len v krátkej dobe a svojmu počtu celkom neprimerané zastúpenie politické. *(Hlas: Tak*

je!) Ťažko znášal túto krutosť a krátkozrakosť vtedajších vládov, ktorí svojou zasnávacou akciou vyvolali jeho silnú reakciu až k Černovej, preto chce, aby občania národnostných skupín dostali sa k svojmu právu a stali sa tvorivými spolupodovateľmi slovenskej štátnosti. Vláda naša podáva predloženým návrhom bratskú ruku národnostným skupinám, umožňuje im spoluprácu v štáte a na nich závisí teraz, či a ako túto ponúknutú pravicu aj uchopia vo vlastnom záujme.

Vítam preto predložený návrh zákona a želám mu, aby sa stal platným krokom k ďalšej konsolidácii Slovenskej republiky.

S podrobnosťami predloženej osnovy nejdem sa zaoberať, to vykonali už k tomu povolani činovníci a najmä ústavnoprávny výbor. Skorej chcem túto príležitosť použiť k tomu, aby som krátko poukázal na časovosť a zahranično-politickú váhu návrhu a z týchto skutočností odvieďol patričné dedukcie.

Vláda naša predkladá návrhy vtedy, keď len pred krátkym časom boli v parlamente v Budapešti členom hornej snemovne Gejzom Szüllőom prednesené nehorázne rekriminácie na slovenský štát a keď maďarský minister zahraničia gróf Csáky v danej odpovedi prisľúbil: *Igyekezni fogok úgy cselekedni, ahogy az leginkább az ország javára válik. Objednané, za vlasy ritíiahnuté a nepravdivé rekriminácie majú zrejmy maďarský cieľ. Vsemožne dokazovať celej širokej svetovej verejnosti, že Slováci Maďarov ukracujú. (Veselosť.) Získať súcit s utlačovanými, tak hnať voľu na mlyn maďarských záujmov. (Hlas: Grófských!)* Snáď má byť aj takto vyprovokovaná slovenská vospolnosť, aby potom mohly byť ďalej prednášané Maďarmi samými vyprovokované prípadné neprístojnosti a retorzie. No, naša vláda dokázala sa skutočnou rozvážnou vládou. Uspokojila sa zavrátením invekcií na našej parlamentnej pôde, ktoré tak zručne predniesol na poslednej našej schôdzke pán kolega Čulen a ide vo svojej plánovitej budovateľskej práci na štátnom našom diele milovým krokom ďalej. Nečakáme pochvalu od našich odvekých neprajníkov, ale ani ich nespravodlivý hnev nás neodchýli od správnej programovanej cesty. *(Hlas: Tak je! Potlesk.)*

K odpovedi pána kolegu Čulena Maďarom nie je vlastne čo priložiť. Že predsa

idem sa touto vecou zase ja zaoberať, má to svoju parciálnu a miestnu príčinu. Ako vidiecky pracovník len práve tu v parlamente som sa oboznámil s poslednými maďarskými nábehmi. Odpoľudnia tu v Bratislave mi bolo do rúk dané číslo novin z Budapešti, ktoré práve referujú o reči pána Gejzu Szüllöa a grófa Csákyho. Je to „Kis ujság“ zo dňa 30. apríla 1940. Na strane 3. po referáte o zmenených rečiach chcú odôvodniť pokračovanie menovaných pánov a preto pod záhlavím, vytlačeným veľkými písmenami: Magyarok kálváriája Szlovákiában (*smiech*) uvádzajú všetky možné a nemožné domnelé krivdy na Slovensku, spáchaná na Maďaroch. (*Výkrik: Tak Segedin musíme preložiť sem!*) Tretí odsek tejto údajnej kalvárie dotýka sa mojej maličkosti osobne a mesta Banskej Štiavnice krajove. Čítim sa byť oprávneným a povinným uvedenú veci na pravú mieru uviesť a tak podať jasný dôkaz o tom, že maďarská zahraničná a domáca propaganda chytá sa mýlnych prostriedkov, keď takto bez podkladu nás Slovákov napáda. Nepravdy, shrnuté v zmienenom odseku sú konkrétnym dôkazom toho, že maďarská propaganda pracuje s nimi a s prekrúcaním skutočnosti. Nemôžem ostatné odseky kalvárie skontrolovať, ale z nášho prípadu dá sa usudzovať, že aj jej ostatné čiastky sú iba vymysleniny, na ktorých stavaná maďarská protislovenská argumentácia musí sa zrútiť ako zámok z papierových karát.

Dovoľte, aby som spomínaný odsek odčítaval v pôvodnom znení. (*Hlas: Čujme!*) „A selmecbányai magyarok nem hallgathatnak misét anyanyelvükön. A magyarellenes terror behatol a vallási és egyházi életbe is. (*Výkrik: Nagysurány!*) A legutóbbi példát erre Jankovics Ferenc szlovák parlamenti képviselő és Selmecbánya plébánosa szolgáltatta. Betiltotta Selmecbányán a magyar istentiszteletet. (*Hlas: Celkom správne!*) A buzgó szlovák hazafinak szemet szúrt, hogy a selmecbányai magyar istentiszteletek milyen látogatottak és népesek. A városban 306 magyar család él, hozzátartozókkal együtt majdnem ezer lélek (*Postanec Steinhübl: Csonka Magyarországi Zsidók!*), akiből bőven tellet a vasárnapi misék magyar közönsége. A selmecbányai ezer magyar most Tiso kormányzata jóvoltából nem hallgathat istentiszteletet anyanyelvén“.

Rozoberiem tvrdenia citátu a vysvitne, že čo slovo, to nepravda. Maďarskí novinári lebo sami sú nesvedomití, lebo majú nesvedomitých a k veci sa nerozumiacich zpravodajcov. (*Výkrik: Aj jedno, aj druhé!*)

Nedeje sa krivda Maďarom v Banskej Štiavnici, že nepočúvajú svätú omšu v materinskom jazyku. Veď ju nepočúvajú ani Slováci, však úradným bohoslužobným jazykom rímsko-katolíkov je latinčina, ktorá platí pre Maďarov tak ako pre nás. Novinár iste myslel na spev pod svätou omšou. Áno, Slováci spievajú v Banskej Štiavnici pri svätých omšách slovensky, lebo ich je dosť a chcú tak spievať. Maďari nespievajú, lebo takých Maďarov, ktorí by chceli spievať pri tej príležitosti maďarsky, alebo vôbec niet, alebo keď — ich je tak 5—6. (*Vrava, rôzne výkriky.*) Na toto hlbšie posvietim v neskorších mojich slovách.

Slováci nezavádzajú teror a násilie do kostola a cirkevného života. Nezavádzam ho ani ja, lebo viem, že ako katolícky kňaz nemôžem násilím operovať a vo veci duševnej spásy musím ponechať všetko na dobrú vôľu veriacich a na pôsobenie milosti božej. V tomto ohľade nech zametajú Maďari pred vlastným prahom. (*Výkrik: Tak je!*) V Komjaticiach žije viactisíc Slovákov. Pri birmovke maďarský hodnostár preplnenému kostolu maďarsky začal kázať. (*Hlasy: Fúj!*) Či to nebol teror v kostole, keďže sa dobre vie, že tamojší Slováci nerozumejú maďarčine a ani nechcú byť ňou vedení. Neterorizujem, ba práve naopak. Po odchode maďarsky znajúceho kňaza sám som na Veľkú noc maďarsky vyhlásil doslovne toto: „Vasárnaponkint lehetőség szerint megtartom a magyar szentbeszédet“. Je mi to ťažkou prácou, ale viem aj to, že katolícky kňaz musí pracovať na duševnom blahu veriacich a preto sa od nej neodťahujem. Ale snáď Maďari v tom vidia teror, že starú maďarskú kongregáciu paní sám viem a k spokojnosti členstva obslúžim. Keď bude v Maďarsku toľko dobroprajnosti voči našim bratom za hraniciami, ako je jej u nás, tí sa nebudú ponosovať a nebudú sa tak horlive modliť za čím skorší zánik maďarského pántva. (*Hlasy: Tak je! Potlesk.*)

Nemohlo mi oči kľať, že Maďari hufom navštevujú maďarské slovo božie. Pri maďarských kázňach lavice zivaly prázdnotou a o veľkom počte poslucháčov len ten

mohol snívať, kto u nás na maďarskej kázni nebol a svoje udanie, len vulgárne povolané, „z brucha bral“.

Najzávažnejšou vecou ale v celom tvrdení je, že v Banskej Štiavnici žije 306 maďarských rodín (*hlasy: akých?*), ktoré by mali spolu činiť 1000 maďarských katolíkov a týchto že Tisova vláda oberá o možnosť duševnej spásy. Oproti tomu pravdou je, že v Banskej Štiavnici ak je najviac 30—40 maďarských rodín, katolíckych, evanjelických a židovských spolu (*Veselosť. Poslanec Hancko: Na stráž!*), ktoré pri sčítaní ľudu 31. decembra 1938 zahlásily spolu vo vnútornom meste 162 maďarských občanov oproti 6245 Slovákom a 47 Nemcom. Tomuto malému počtu Maďarov doprial som za Tisovej vlády tolko práva, ako Slováci v Maďarsku nikde nemajú, ani tam, kde ich je na tisíce. Udám príčinu, prečo to tak robím, ale nech tomu predide historický dôkaz o tom, že naše mesto nie je, ani nebolo nikdy maďarské, tým menej chce byť a bude. Tento historický dôkaz predvediem nie preto, aby som vás, Slávny Snem, našimi lokálnymi vecmi molestoval, ale preto, že mesto Banská Štiavnica ako jedno zo slovenských miest môže príkladom slúžiť, že Maďari nemajú žiadneho práva na naše mestá, nemôžu si na ne zuby ostríť, ani nemajú dôvodu odvolávať sa na kultúrnu prácu v týchto mestách, lebo oni neboli zakladateľmi a povznesiteľmi našich miest a neboli tým kultúrnym činiteľom, za akých by sa chceli vydávať. (*Výkriky: Tak je! Potlesk.*) Čo platí o Banskej Štiavnici, to platí s malými korektúrami o Banskej Bystrici, Zvolene a iných mestách.

Ostrihomským arcibiskupstvom vydané Series parochorum uvádza, že mesto Banská Štiavnica už v X. storočí malo farský kostol. Teda už pred tisíc rokmi bolo naše mesto vyvinuté, malo usporiadané cirkevné ustanovizne. Samozrejme o týchto dávnych časoch historické pramene sú sporé, lebo dokumentárne doklady zpred rokov 1475 v rôznych vojnách vzaly skazu. Z tohto roku Kachelmann v „eGeschichte der ungarischen Bergstätte“ uvádza, že popri nemeckých cirkevných kazateľoch je spomínaný aj istý Jacobus praedicator Slavorum. Roku 1521 predchodí podľa Maďara Breznyika (*hlas: Igenis!*) bližšie neznámy slavicus verbi Dei minister. V cirkevnom štatúte z roku 1515 medzi faráro-

vými povinnosťami uvádza sa i záväzok vydržovať slovenského kazateľa. „Item der Herr Pfarer ist schuldig an seinen Tisch speisen den windischen Prediger“, hovoria Monumentá.

Za reformácie, ktorá jazyk ľudu pri bohoslužbe uprednostila, nachádzame v Štiavnici trvale slovenských kňazov. Z mnohých aspoň jeden doklad nech je uvedený. Roku 1541 povoľuje mestská rada zo zvláštnej priazne Jozefovi, slovenskému kazateľovi, 150 denárov ročne. Roku 1546 začal v meste pôsobiť kazateľ Ján Senensis, po ktorom rad slovenských kazateľov je napretrhnutý. Z udaných je jasné, že Štiavnica popri nemeckom mešcianstve, ktoré bolo vtedy priazňou kráľov zahrnuté, mala silné obyvateľstvo slovenské, však o jeho duševné potreby bolo sa potrebné dosadením slovenských kazateľov starať. Maďarskí kazatelia ale v žiadnom dokumentárnom prameni nie sú spomínaní, lebo ich jednoducho v tom kraji nebolo. Pramene z časov reformácie a protireformácie sa v tomto plne shodujú.

O prvej kázni maďarskej v Banskej Štiavnici podáva v roku 1755 jezuitská „Historia Domus“ na strane 315 túto zprávu: „Nemá tu byť zamlčané, že v tomto roku k maďarskému ľudu prvýkrát kázal v jeho reči Štefan Nagy, farár z Hrkoviec.“ Snáď kázal preto, že vtedy už boli v meste početní Maďari? To nie. Vtedy boli zavedené púte na kalváriu v roku 1751 dokončenú a keďže prišlo na púť aj dost Maďarov z Ľpeľských Šiah, tak bolo postarané o kazateľa v ich reči. Bol to nie štiavnický kňaz, ale maďarský kňaz z Hrkoviec — György. Všetky po ruke stojace pamiatky dokazujú, že Banská Štiavnica dospela ku koncu osemnásteho storočia bez toho, že by sa bol v nej znateľnejšie uplatňoval maďarský živel, keďže nemecké a slovenské obyvateľstvo mesta užívalo plno štátneho a cirkevného kultúrneho zriadenia.

Začiatok 19. storočia značí oživenie maďarského nacionalizmu a tak aj začiatok boja o dobytie miest na Slovensku maďarským živlom. V našom meste túto snahu usnednili poslucháči akadémie baníckej a lesníckej maďarskej národnosti, lebo mali možnosť pri dobroprajnosti úradov a predstavených vplývať na spolužakov a občiansvo v maďarskom smere. Že

sa im to nedarilo, vysvitá zo skutočnosti, že mesto až do Bachovej éry bolo strediskom slovenských snáh na strednom Slovensku, keď sa spomínalo ako navrhované hlavné mesto slovenského okolia a keď pevec Sládkovič mohol mesto takto apostrofovať:

„Štiavnica! srdce slovenských krajov,
Buď strediskom slovenských síl!
Vychovaj Sláve hodných šuhajov,
Svojich si vzkries z nemých mohýl!“

Po maďarsko-rakúskom vyrovnaní prišli časy násilia a úmyselného odnárodňovania. Maďarizátor Béla Grünwald sám 2 týždne sa zdržoval v meste, aby patričných činiteľov poučil a im pomohol maďarský živel umele uprednostiť a slovenské povedomie ubiť. No práca jeho a všetkých náhľadov bola márna. Podarilo sa im získať na maďarskú postać štátom platených úradníkov a úradníčkov, ale ľud robotnícky, banícky ostal slovenským až do dnešných časov. Keď by bol ľud štiavnický nebol býval aj pred prevratom 1918 slovenským, aebolo by sa usporiadalo v meste 25. decembra 1917 slovenské vianočné divadelné predstavenie s toľkým úspechom, že muselo byť štyrikrát opakované. V tom čase málo bolo tých miest, v ktorých by boli usporiadali slovenské divadelné predstavenia, no u nás to musely aj maďarské úrady dovoliť, lebo nemohly uprieť, že v meste pod maďarskou pozlátkou úradníckou žije a má kultúrne nároky slovenská väčšina.

Po prevrate roku 1918 iste nie je sporu o slovenskom snažení mesta. Vyvrcholilo ono vtedy, keď pri voľbách do obcí 29. mája 1938 zaradilo sa vo veci mestských volebných výsledkov hneď za Hlinkov Ružomberok, lebo na kandidátku nesmrteľného vodcu sústrednilo 16 mandátov zastupiteľských, kým maďarská kresťansko-sociálna strana za podpory niektorých podvedených Slovákov získala len 2.

Po tomto položíme si konečne otázku: Sú v Banskej Štiavnici Maďari a koľko ich je? Či majú oprávnenosť ponosovať sa na krivdy, že to môžu v Budapešti použiť ako dôvod k útočeniu proti slovenskej vláde?

V našom meste Maďara niže 25 rokov niet ani jedného. To znamená, že u nás sú Maďarmi mimo židov len tí, ktorí tu ostali z úradníckych rodín ako penzisti po roku

1918, keď bol veľký exitus maďarského elementu úradníckeho pri odchode bývalej baníckej a lesníckej akadémie, ktorí teraz nemajú žiadneho dorastu a ktorí spolu so židmi 162 sa prihlásili pri sčítaní ľudu za Maďarov. Sú to poslední mohikáni zašlých časov, ktorých by mala posilniť pomoc z Budapešti a ktorí vidia už jasne svoj prirodzený a spravodlivý zánik.

V tejto skutočnosti je aj dôvod, že u nás sú ešte niektoré pozostatky v cirkevnom živote, kde sa maďarská reč ako-tak uplatní. Pravidlom je, že umierajúce mu poslednú žiadosť splnia: tak prečo by sme nedali nášmu malému počtu ináč politicky nečinných Maďarov to, čo ich v posledných chvíľach potešuje. Táto blahovoľa by nemala miesta, keď by maďarské snaženie chcelo sa vybiť aj politicky. Naši starí páni a panie ale nejdú žiadne „magyar házak“ zariaďovať, nemajú žiadnej politickej aktivity a nemôžu nám nijako škodiť. Politicky činnými by chceli byť iba tí Česi a Slováci, ktorí sa voľakedy preorientovali na maďarskú stranu a teraz tie staré časy nevedia zabudnúť. K tomu, aby nám maďarské snaženie na žiadon prípad škodiť nemohlo, máme uvedomelý slovenský ľud, máme Hlinkovu gardu, máme úrady, aby sme tak pred všetkým prekvapením boli varovaní.

Z povedaných vysvitá: V Budapešti spokojne môžu spať. Štiavnickým Maďarom sa nestala žiadna krivda. Stane sa im len vtedy, keď maďarské náreky prinúti nás k tomu, aby sme našim Maďarom tak merali, ako oni merajú našim Slovákom za hranicami, zpoza ktorých oni svoj návrat k celku slovenskému iste túžobne očakávajú. (*Potlesk.*)

Keď Budapešti ide o náboženský a nie o politický záujem, nech nemútiá hladinu spokojného spoluzitia, ale nech sa pričinia o to, aby Slováci v Maďarsku mali toľko práv, koľko ich majú Maďari u nás!shr práv, toľko ich majú Maďari u nás! (*Výkrik: Tak je! Potlesk.*)

Slávny snem! Po odmietnutí maďarského útoku na našu vládu ešte prosím o malú trpezlivosť, aby som z prípadu vyviedol aj praktické konzekvencie. V našom meste, ba aj v iných mestách Slovenska podobne odnárodnila sa väčšina inteligencie a ľud pracujúci ostal verný svojmu rodu. Aby sme to tak obrazne povedali, čím bližšie bol voľakto k tej mat-

ky zeme, tým zostal väčším a vernejším Slovákom; keď sa od tej zeme odtrhol, tak potom ľahšie ho mohli zväbiť a odvieť všelijaké inonárodné snahy. Učená trieda vo veľkom počte prešla do tábora nepriateľského pred rokom 1918 a ľud musel trpieť nielen od „úri nemzeti“, ale aj od janičiarov. Spravodlivosť dejín kaže, aby za utrpenie náš slovenský ľud bol odmenený, aby náš k zemi a stroju prikoovaný roľník a robotník pocítil úľavu na jednej strane, na druhej strane ale aby sme si inteligenciu vychovali tak, žeby sa jej odnáródňovanie nikdy nemohlo opakovať v žiadnom smere. Mám na mysli odnáródňovanie nielen v pravom smysle slova, ale rozumiem tým aj každé zväčšenie sa protivy medzi národom a medzi jeho inteligenciou.

Ako odmeniť náš verný pracujúci ľud? Tvoríme nový štát s novým sociálnym poriadkom. Pri tejto práci nech nás vedie dobro čo najširších vrstiev občianstva, aby štát mal čím viac spokojných občianov, lebo vtedy bude mať aj tým viac oduševnených obrancov. Viem veľmi dobre, že spokojné úradníctvo a administratívny aparát sú kostrou štátnej výstavby, ktorá musí byť pevná, ale dobro malého roľníka, poľnohospodárskeho robotníka, baníka a iného robotníka predchádza záujmom inteligencie. Preto je dobré, keď sa chystáme na vydanie nového platového zákona pre štátnych zamestnancov, ale ešte správnejšie by bolo, keby sa najprv ustálila a zabezpečila minimálna výživa každej slovenskej rodiny, ktorá chce pracovať. Keď sa toto poradie nezadrží, tak oprávnene povstane záväz a škodlivé nepotrebné triedenie národa. Keď takto budeme chápať otázku platov, nebudeme neprajníkmi štátnych zamestnanckých tried, ale práve opačne, správne budeme posudzovať ich životné záujmy. Štátny zamestnanec nižších kategórií je iste nie v položení závideniahodnom, ale predsa v lepšom ako príležitostný, nepovedzme nezamestnaný robotník, alebo 4—5-jutrový maloroľník. O týchto musí ísť naša prvá starosť, potom o ostatných. Spôsob a kľúč sa k tomu najde. Keďže príjmová položka zamestnancov je výdavkovou položkou štátu a štátne výdavky teraz nemožno vyšovať, tak spôsob pomoci jedine môže byť len ten, že na vyšších príjmoch sa musí uberať, aby došlo na nižšie. Keď

by tí dobre platení boli s týmto nespokojní, tak len dokazujú, že nechcú sa nešťastne zapojiť do národnej pospolitosti. Kľúč možno tiež nájsť. Vyniesol sa zákon o hromadení platov. Stanovila sa tam príjmová hranica. Tak túto treba aplikovať aj na jednotlivé platy, a už sa najde aspoň nejaké čiastočné krytie. Samozrejme tieto opatrenia nemôžu postihnúť jednostranne len verejné zamestnanectvo, musí prísť aj rovnaká kontrola pri príjmoch súkromných zamestnaní. Snížením platov riaditeľov cukrovarov, bánk, a im podobných najde sa zase ďalšia možnosť, aby sa dole mohlo pridať, lebo redukovaním režijných trov tovaru možno cenovú hladinu snižovať a tým nepriamo príjmy máloplatených zamestnancov zvýšiť.

Nespomenul som ešte penzijné zaopatrenie robotníctva a súkromných podnikateľov. Len príkladom uvediem: či nie je umelcom života penzionovaný baník, keď musí mnohokrát aj so 6-člennou rodinou z mesačných 200—300 korún vyžiť? Ešte väčším umelcom je poistenec nemocenskej pokladnice, ktorému sa ani toľko neujde. Sú to všetko otázky, ktoré s odmenením rodovernosti nášho ľudu sú spiate. Nezažmurujeme pred nimi oči, ale dajme sa do ich riešenia. Keď sa nám to podarí, bude slovenský národ nielen odmenený, ale aj k neskonalej vďačnosti zaviazaný a náš štát získa to najodddanejšie občianstvo. Keď v Nemecku vedeli riešiť otázku práce a odmeny, prečo by sme nešli za dobrým príkladom, veď sme k tomu viazaní aj Kristovým slovom: „Hodný je robotník svojej mzdy“.

Nebol by som lokálpatriotom, keď by som nereklamoval vďačnosť za vernosť aj pre svoj kraj. V neúrodnom kraji nech sa zveľadia pracovné príležitosti, a vtedy aj otázka nezamestnanosti robotníctva bude šťastne vybavená. Bola daná úprava ministerstvá, aby prichystaly pracovný plán na viac rokov. Nech úprava neostane úpravou, ale nech je životodarným zdrojom. Nechcem spomínať konkrétne pracovné možnosti a požiadavky nášho kraja, na to sa inde najde snáď ešte príležitosť.

Druhý dôsledok je: výchova našej inteligencie. Vo väčšine pochádza ona z ľudu, tak musí mu ostať aj vernou. Nech ona ostane tou istou krvou a učenosť nech tvorí na nej len pozlátku nahodilú. Preč

s každou povýšeneckou pýchou, lebo tá je začiatkom všetkého zla. Ona nafukuje prázdne vrece a zapričiniuje trhlinu tam, kde chceme a musíme mať jednotnosť. Či aj naďalej má byť v národe pánska a proletárska trieda? Bude, keď sa novému duchu prispôsobená nová inteligencia nedá do aktivity.

Základom výchovy tejto inteligencie, týchto učených tried musí byť vstevovanie presvedčenia, že učenosť nedáva len práva a nároky, ale nakladá tomu primerané aj povinnosti. Tie povinnosti vyčerpávajú sa nielen púhym plnením paragrafov, predpísaných služobných povinností, ale spravodlivo žiadajú, že ten, kto má väčšie požehnanie z nášho štátneho zriadenia, nech aj vďačne dáva zo svojej učnosti tomu, ktorého pomocou a obetami práve on sa dostal na ľahší chlieb. Keď sa tento názor ujme, tak nebude musieť poslanec predvádzať daňujúceho občana našich dedín pred pána úradníka daňového úradu, aby ten s našim roľníkom v slovenskej bratskosti rokoval; nebude sa učiteľ, profesor ponosovať, že od neho žiadajú osvetovú činnosť, lebo bude vedieť, že aj tým spláca podlžnosť voči slovenskému celku; lekár a pravotár nebude horší od židovského a maďarského, lebo nebude vidieť vo svojom klientovi len dojnú kravičku, ale aj brata, ktorému on je pre svoju školenosť povinný ukazovať správnu cestu zdravia a cestu vo spleti paragrafov a predpisov. A aby som aj pro domo hovoril: vtedy nebudú knazi pre ľud žijúci len výnimkou, ale všeobecným zjavom a pravidlom. Nemci vynášli už tento spôsob usporiadania národa, my to pomenujeme na Slovensku slovenskou bratskosťou. Nech ona zavládne v našom národe a vtedy my nie nadarmo budeme hlásať potrebu jednoty, lebo ona sama od seba príde. *(Potlesk.)*

Za maďarskej éry účinkoval v našom meste istý profesor. Rodák bol tuším z Oravy, ale ohromný Maďar. Prišla ho navštíviť matka-slovenská sedliačka. Hlásili mu to. On maďarsky odkázal: Povedzte tej žene, že ju neznám. *(výkriky: Fuj!)* To sa štalo, prosím, znám toho človeka. Znal som ho — zomrel. Iste bolo to podlé a hnusné. Ale náš inteligent o nič nie je lepší, keď len seba a svoje ľahšie žitie vidí a nechopí sa každej možnosti, aby národu práce dvoch rúk ulavil dobrou

radou a bratskou pomocou na ťažokm živobyí.

Nie som povolaný podávať smernice požadovanej novej výchovy naše inteligencie. Na to máme by pedagógov a tí nech to skúmajú, ako to spravili inde, že národy následkom tejto pravej výchovy a prevýchovy inteligencie vedely sjednotiť, ale iste hovorím nájdu sa činitelia, ktorí tomuto porozumejú.

Ešte by som chcel k týmto doteraz povedaným vývodom niečo priložiť. V maďarských novinách, ktoré som bol spomínaný, je aj o tom reč, že Slováci v Maďarsku majú tolko a tolko práva. A práve preto, aby som na toto nadviazal, spomeniem ten terajší prípad, ktorý sa stal so závodmi ochotníckych divadelníkov v Šuranoch. Aj v našich novinách, v Slováku bola zpráva o tom, že asi 20 ochotníckych krúžkov prihlásilo sa na tieto závody. Závodníci sa dostavili, krúžky sa utvorily, bolo všetko pohotové, aby išlo svojím tokom. Prišla ozbrojená moc, zanesla účastníkov na stanicu a tí bez všetkého výsledku a po strovení tolko peňazí museli ísť domov. Je toto právo? Je toto rovnoprávnosť vtedy, keď my u nás — aj v Bratislave, aj inde — dovolíme mnohé kultúrne prejavy maďarské: *(Hlas: Ale na tretí deň po rozohnaní mu to predseda povolili. Také sú obvyklé maďarské praktiky!)*

My Slováci želáme si rozkvet a blaho štátu a jeho občianstva. Pritom chceme mať korektný pomer k našim susedom. Predložený návrh zákona obsahuje prvky pokoja pre domácnosť, je nám dobrou vžitkou pre bedlivo pozorujúce zahraničie, preto ho v oddanosti voči našej slovenskej a kresťanskej vláde ochotne prijímam! *(Potlesk.)*

Predseda Dr. Sokol *(zvoni):*

Ďalej má slovo pán poslanec Simko.

Poslanec Simko:

Slávnej Sejm! Bratja slovak! Kolegi inorodcy!

Používam príležitosti podania vládneho návrhu zákona o politických stranách národnostných, skupín k tomu, aby som z tohto miesta menom ruskej národnostnej skupiny na Slovensku sdělil o nás všetko to, čo toho času pokladám za potrebné. Činím to úmyselne v slovenskej

reči preto, aby každý člen slávneho Snemu mohol mne presne a jasne rozumieť.

Je nezvratnou historickou skutočnosťou, že na určitej časti terajšieho územia Slovenskej republiky od nepamäti žil aj teraz žije ruský ľud. Túto skutočnosť môže popierať len nevzdelanec alebo blázon! Naše dejiny boli veľmi pestré a náš osud častokrát veľmi krutý. Od šiesteho storočia až do príchodu Maďarov žili sme v samostatnom ruskom kniežatstve Červenej Rusi a v boji s Maďarmi padá posledný náš vládca knieža Laborec. S tým, čo potom nasledovalo, nechcem sa bližšie zaoberať jednak preto, že je to obecne známe a jednak preto, že nie je mojím cieľom držať historický výklad. Chcem len jedno zdôrazniť, že sme na našom území praobyvatelia a prisvojujeme si všetky práva, ktoré vyplývajú z tohto faktu.

Nie menej dôležitým faktom pre posúdenie nášho pomeru k vám a vášho k nám musí byť aj okolnosť, že Slováci a my nie len tam, kde sme sa stretávali, ale i všeobecne nazívali sme po celé dlhé storočia nášho spoločného rabsťva vždy veľmi dobre. Neboly medzi nami žiadne spory, žili sme vedľa seba vždy tak, ako žije brat vedľa brata. Ba v dejinách nášho spolunažívania nechýbaly ani žiarivé príklady bratskej pomoci. Ako príklad uvádzam nášho slávneho Adolfa Ivanoviča Dobrjanského, na ktorého s vďakou spomína celý slovenský národ za jeho pomoc poskytnutú Maticí slovenskej. Ano, žili sme v minulosti v plnej shode a každý, kto porušuje túto tradičnú shodu bez príčiny a rozmyslu, pácha zločin v prvom rade na svojom vlastnom národe a toho si musia byť vedomí i tí, ktorých posadla makromanistická šialka alebo sen o likvidácii našej národnostnej skupiny!

Náš národ tu bol a náš národ tu je! Náš národ žil so slovenským národom v plnej shode v minulosti a chce žiť i v budúcnosti, ale nie za cenu svojej národnej a kultúrnej individuality! Na adresu tých, ktorých bolí hlava z faktu, že sme príslušníci najväčšieho európskeho národa povedal by som toto: Naši otcovia získali si epiteton „gens fidelissima“, lebo boli vernými občanmi každého štátu, do ktorého ich osud zavial a vytvorili tak i pre nás záväznú tradíciu, ktorú my nemienime meniť (*poslanec Čarnogurský: Tá tradícia je ešte maďarofilská!*), lebo veríme,

že v Slovenskej republike dostane sa nám toho, čo nám patrí a čo nás môže plne uspokojiť!

Ústava Slovenskej republiky v dvanástej hlava zaviedla zákonný pojem materského štátu. V dôsledku toho musela sa s týmto pojmom zapodievať i ruská národnostná skupina na Slovensku. Vzhľadom na to, že na svete existuje len jediný slobodný samostatný ruský štát, v ktorom žije asi 95% všetkých žijúcich Rusov, Ukrajincov a Belorusov, môže byť materským štátom našej národnostnej skupiny len tento štát, to jest SSSR, čo týmto, pre odstránenie všetkých nedorozumení, slávnostne prehlasujem menom celej našej národnostnej skupiny!

Okolnosť, že náš materský štát a Slovenská republika, ktorej sme občania, majú odchyľne štruktúry, je síce závažná a my sme si toho vedomí, ale nikdy nemôže byť príčinou žiadnych zápletok medzi Slovenskou republikou, respektíve slovenským národom a našou národnostnou skupinou, lebo my chceme a budeme konať svoje občianske povinnosti voči Slovenskej republike vždy vzorne!

K samotnému návrhu zákona poznamenávam, že tento je vypracovaný v duchu Ústavy, ktorá ruskej národnostnej skupiny plne vyhovuje, v dôsledku čoho budem hlasovať pre jeho prijatie. Predpokladám však, že nový zákon odstráni naše doterajšie bolesti hneď a nestane sa v rukách byrokracie a praktickej politiky zbraňou proti ruskej národnostnej skupine, ktorá podľa doterajšieho stavu nemôže sa okrem sľubov ničím iným pochváliť.

Sláva Slovenskej republike! Sláva ruskej národnostnej skupine na Slovensku! (*Potlesk.*)

Predseda Dr. Sokol (zvoní):

Viac rečníkov sa neprihlásilo, vyhlasujem preto rozpravu za skončenú.

Záverčné slovo má zpravodajca pán poslanec **Dr. Vančo.**

Zpravodajca **Dr. Vančo:**

Cteň Snem!

Chystal som sa značiť tie námietky, ktoré proti tomuto vládnemu návrhu avizoval pán poslanec Eszterházy a som prekvapený, že som vlastne nemal čo poznačiť. Takto sa politika nerobí. Takto sa robí ten politický cirkus, ktorý som pri-

zvukoval v svojich dôvodoch. (*Poslanec Eszterházy: Hneď zpočiatku som prizvu- kovať, že návrh prijímam.*) Nebolo ani jed- nej vecnej námietky. Čo tu odznelo, to zisťujem z referentskej povinnosti, sú či- sto gravamina. (*Výkrik: Tak je!*) Grava- mina snád domnele odôvodnené, ale z na- šej strany by sme si želali, aby naši Slo- váci tam v tom materskom štáte našej maďarskej menšiny iné gravamina nemali len tie, ktoré tu boli prizvukované s va- šej strany. (*Búrlivý potlesk.*) A čo sa týka tohto vládneho návrhu, ktorý opätovne odporúčam na prijatie, želal by som si, aby politické uplatňovanie našich Slová- kov vo vašom materskom štáte nebolo ničím iným obmedzované a-hatené, iba analogickou úpravou ako je v tomto zá- kone. Ešte raz odporúčam tento vládny návrh zákona prijať. (*Potlesk.*)

Predseda Dr. Sokol (*zvoň.*)

Teraz nasleduje hlasovanie.

Zisťujem, že Snem je schopný sa usná- ťať.

Osnova má šesť dielov, 29 paragrafov, nadpis a úvodnú formulu.

Pozmeňovacích návrhov niet, dám pre- to hlasovať o celej osnove naraz podľa zprávy výborovej.

Sú proti tomu námietky?

(*Námietky neboly.*)

Námietky nie sú.

Kto súhlasí s osnovou, to jest s jej šesť dielmi, 29 paragrafmi, nadpisom a úvod- nou formulou podľa zprávy výborovej, nech zdvihne ruku.

(*Deje sa.*)

Zisťujem, že Snem pri prvom hlaso- vaní prijal osnovu zákona podľa zprávy výborovej.

Predsedníctvo Snemu sa usnieslo po- dľa ods. 1, § 53 rokovacieho poriadku, aby sa o tejto osnove hlasovalo druhy raz tiež na tomto zasadnutí.

Ad 1. **Druhé hlasovanie o osnove zá- kone o politických stranách národnost- ných skupín.**

Zpravodajcom je pán poslanec Dr. Vančo.

Sú návrhy na opravy alebo zmeny textu?

Zpravodajca Dr. Vančo: Nie sú.

Predseda Dr. Sokol:

Zmeny nie sú:

Kto pri druhom hlasovaní súhlasí s osnovou zákona tak, ako ju Snem prijal pri hlasovaní prvom, nech zdvihne ruku.

(*Deje sa.*)

Zisťujem, že Snem prijal osnovu zá- kona aj pri druhom hlasovaní.

Týmto je vybavený 1. bod programu. Nasleduje 2. bod, ktorým je:

2 Zpráva kultúrneho a rozpočtového vý- boru o vládnom návrhu zákona o štátnom geologickom ústave.

Zpravodajcom za výbor kultúrny je pán poslanec Pavol Florek a za výbor rozpočtový pán poslanec Ján Hollý.

Udeľujem slovo zpravodajcovi za vý- bor kultúrny pánu poslancovi Florekovi.

Zpravodajca Florek:

Slávny Snem!

Organizácia systematického výskumu územia Slovenskej republiky má zo vše- tkych geologických hľadísk nadobudnúť týmto zákonom o štátnom geologickom ústave svojho pevného podkladu a za- istenia. (*Predsedia sa ujal podpredseda Dr. Opluštil.*)

Už geografický charakter Slovenska jasne ukazuje na nezbytnosť venovať ná- ležitú pozornosť geologickému výskumu, preto ani nie je potrebné obšírne sa zmie- ňovať o jednotlivých bodoch, ktoré odô- vodujú význam zriadenia geologického ústavu. Podávam vývody len stručne. Je to v prvom rade samo rudné bohatstvo, ktoré skrýva naša zem a ktoré je potreb- né, plne využiť. K tomu je, pravda, po- trebný podrobný výskum slovenskej pôdy s hľadiska geologického, aby nám boli jej ukryté zásoby odhalené. Ďalej nutnosť zdokonaľovať a rozširovať naše komuni- kačné spoje opäť vyžaduje prácu geolo- gov, aby na jednej strane boli stavby do- datočnými sanačnými prácami, ktoré vznikly nesprávne volenými trasami, na druhej strane aby sa používal najvhod- nejší materiál, ktorý potom sníži náklady na opravy a uľahčí tak amortizáciu sta- vieb. Význam a potreba rozšírenia elek- trizácie Slovenska, zakladanie hydro- centrál vyžaduje opäť spoluprácu geolo- gov.

V paragrafe prvom osnovy zákona sa navrhuje, aby štátny geologický ústav bol

zriadený pri ministerstve školstva a národnej osvety. Hoci do istej miery činnosť ústavu by čiastočne oprávňovala jeho zriadenie i pri ministerstve dopravy a verejných prác — menovite v rezorte verejných prác — je príliš mnoho dôvodov, ktoré hovoria pre zriadenie ústavu pri ministerstve školstva a národnej osvety. Sú to v prvom rade dôvody úsporné, ktoré si priamo vynucujú toto riešenie, ďalej nutnosť vychovávať slovenských geológov; nie menej dôležitá je i okolnosť, aby svoju činnosť začal ústav čo najskôr a aby už letná tohoročná pracovná sezóna bola využitá. Toto všetko je umožnené zriadením ústavu pri ministerstve školstva a národnej osvety.

Paragraf stručne hovorí o úlohách ústavu. Pod dojmom organizácie systematického výskumu treba rozumieť celý rad úloh, ktoré ústav očakávajú. Nie je to len výskum samotný, ale i inventarizácia a súpis všetkého bohatstva tak rudného ako i výskytov prakticky dôležitých hmôt, ako vápencov, mramorov, stavebného kameňa, ďalej hmôt používaných ako prísad pri výrobe cementu, alebo ako tuskotvorný materiál potrebný pre hutnenie rúd atď.

Tento súpis a geologické mapy, ktoré má ústav publikovať, tvoria okrem geologicko-praktických expertíz hlavnú pracovnú složku ústavu. Pravda, potrebné je, aby ústav okrem praktických problémov študoval aj odborné, čisto vedecké otázky, pretože bez tohto požiadavku by sa ťažko dalo očakávať dokonalé rozvinutie slovenskej geológie.

Paragraf tretí umožňuje, aby sa ústav rozvíjal tak, ako to vyžadujú okolnosti a preto bližšia organizácia ústavu ponecháva sa vláde, ktorá ju určí vládnym nariadením.

Paragraf piaty upravuje styk zainteresovaných ministerstiev, inštitúcií a ostatných záujemcov s ústavom. K tomu cieľu má slúžiť poradný sbor štátneho geologického ústavu, ktorý má toto spojenie sprostredkovať.

Tento sbor je len poradným sborom, tak ako je to v menovanom paragrafe uvedené, ktorý má možnosť činnosť ústavu posudzovať a podávať ústavu návrhy, ale nemá právomoci robiť hlbšie zásahy do vlastnej práce ústavu, za ktorú bude

jeho prednosta osobne zodpovedný ministerstvu školstva. Len tak môže byť zaručený konstantný výkon ústavu. To by nebolo možné vtedy, keby bol odvislý od meniaceho sa poradného sboru. Ináč by hrozilo nebezpečenie, že úkoly ústavu sa budú meniť podľa dočasných žiadostí spomenutého sboru.

Slávny Snem! Zriadením geologického ústavu odstránený bude základný národne-kultúrny nedostatok na poli vedeckom, ktorý býva údelom každého nevoľného a politicky nesamostaného národa, akým sme boli v minulosti. Nedostatok vlastných vedecko-kultúrnych ustanovizní zapríčiňuje, že veľké talenty národa alebo sa neuplatnia vôbec alebo len v službách cudzích a prácu výskumno-badateľskú na teritoriu národa vykonávajú obyčajne cudzinci. Takto bolo na príklad i s geologickým výskumom našich Tatier a vôbec oblasťou Slovenska. Prvé geologické výskumy v Tatrách, v týchto slovenských veľhorách, v tejto pýche Slovenska, vykonal Hacquet, Towuson a Wahlenberg, po nich François, Beudant, anglický Murchison, poľský Zejszner a len potom od roku 1859 prišiel k práci Slovák Dionýz Štúr, ktorý sa narodil roku 1827 a od roku 1885 bol riaditeľom ríšskeho geologického ústavu vo Viedni. Po ňom geológovia, pracujúci na výskume Slovenska, boli zase cudzinci. Spomenutý Dionýz Štúr tu na Slovensku vykonal i príslušné geologické mapovanie Tatier a veľkej časti slovenských hôr. Roku 1858 skúma svoj širší rodný kraj, to jest údolie Váhu a Nitry. V rokoch 1866 až 1868 pracuje na severnom Slovensku, v Nízkych Tatrách, v okolí Smolníka a Gelnice, kde po stránke geologickej našiel pole bez akéhokoľvek spracovania; cestu i smery vedeckého bádania musel si kliesniť sám. Jeho majstrovským dielom je zmapovanie poriečia Váhu a Nitry ako i centrálnych pohorí Slovenska medzi Váhom, Hronom a Hornádom. Z vedecko-literárnych prác, ktoré ho urobili známym vo vedeckom svete, viaceré, asi šesť, sú venované Slovensku. Všetko to, čo urobil Dionýz Štúr, vykonal ako zamestnanec viedenského geologického ústavu. Práce, okrem jednej slovenskej, sú písané v cudzích rečiach. Že Slovákom ostal vždy, dôkazom toho sú mnohé, mnohé udalosti z jeho života. Spomeniem len jed-

nu najcharakteristickejšiu: v rokoch 1860-tich navrhol výboru Matice slovenskej vydať veľký slovenský „Zemevid Uhorska“, čo sa však pre finančné ťažkosti neuskutočnilo.

Slávny Snem! Pri rokovaní o tomto zákone pokladal som za potrebné pripomenúť meno a prácu veľkého geológa-Slováka Dionýza Štúra, ktorý našu vtedajšiu národnú tragiku výstižne charakterizoval v liste, ktorým venoval jednu zo svojich prác istému priateľovi, keď napísal: „My, Slovania, vďačíme sa jeden druhému cudzou rečou písanými dielami, v ktorých opisujeme prastaré útvary geologické, fauny a flóry slovenských krajov. To je naša bieda.“

Štátny geologický ústav má odstrániť túto našu doterajšiu biedu, keď sa predloženou osnovou zákona uskutoční sen Dionýza Štúra.

V mene kultúrneho výboru navrhujem slávnemu Snemu, aby osnova o Štátnom geologickom ústave bola v predloženej znení prijatá a schválená. (Potlesk.)

Podpredseda Dr. Opluštil:

Udeľujem slovo zpravodajcovi za výbor rozpočtový pánu poslancovi Hollému:

Zpravodajca Hollý:

Slávny Snem!

Základom hospodárskeho života každého štátu je vedľa poľnohospodárskeho a lesného bohatstva i jeho prírodné a nerastné bohatstvo. Každý štát preto okrem starostlivosti o poľnohospodárstvo a priemysel usiluje sa potrebným výskumníctvom podľa možnosti zvýšiť i využitkovanie aj ťažbu svojich nerastných surovín. Je preto prirodzené, že i mladý slovenský štát hneď v prvých počiatočkoch usiluje sa zriadením štátneho geologického ústavu napomáhať tento cieľ. Snaha zriadiť štátny geologický ústav na Slovensku je nie ového dáta, je rovako stará, ako snaha a úsilie dobudovať slovenskú univerzitu a zriadiť slovenskú techniku.

O nerastnom bohatstve na Slovensku sú rozličné mienky. Jedni hovoria, že nerastné bohatstvo Slovenska je veľké a že doteraz nebolo dostatočne využívané, lebo nerastné poklady nachádzajú sa v značných hĺbkach a doteraz neboli zistené; druhí hovoria, že Slovensko je na nerasté suroviny chudobé a že i výskumy v tomto smere boli by zbytočné.

Nemáme dost dôvodov ani dokladov, aby sme ktorýkoľvek z týchto názorov prijali za správny. Mnohé kedysi bohaté a chýrne ložiská ťažkých a drahých kovov, v ktorých sa od stredoveku intenzívne ťažilo, a mnoho iných nerastných výskytov, ktoré v tých štátoch sa intenzívne ťažia, ktoré by sa i u nás dali využívať za prajnejších komunikačných podmienok, nás práve nútia vyskúmať, aké sú nerastné suroviny na Slovensku a v akom sú množstve. Plánovitý hospodársky rozvoj Slovenska tak ako o iných hodnotách potrebuje mať inventúru i nerastných surovín, či už drahších, či lacnejších.

Nedostatok osobitného ústavu, ktorý by sa s týmito otázkami zaoberal, bol a je doteraz citeľný.

Predložená osnova nevyratáva taxatívne úlohu geologického ústavu a ponecháva toto vládne nariadeniu, ale už i bez toho môžeme hovoriť aj širšie o prácach, ktoré sa od budúceho geologického ústavu čakajú.

Okrem uvedeného štúdia nerastného bohatstva štátu budú úlohou štátneho geologického ústavu práce, ktoré sa týkajú komunikačných ciest, hradsých, železníc, tunelov, údolných priehrad, regulácií riek, zásobovania miest vodou. atď.

Zistenie geologickej stavby príslušného územia je často vrcholne dôležité pre správne riešenie otázok stavebných.

Každý štát potrebuje mať podrobné geologické mapy, podobne ako má mapy topografické; toto tiež čaká na budúci geologický ústav. Táto úloha je, pravda, veľmi rozsiahla, potrvá mnoho rokov, ale práve preto treba sa čím skôr postarať o započatie práce. Iniciatívu vlády v tomto smere, ktorá sa prevuže v osnove, o ktorej rokuje, možno len vítať. (Predsedania sa ujal predseda Dr. Sokol.)

Založenie štátneho geologického ústavu má veľký význam pre obranu štátu, pre otázky balneologické, i pre súkromných záujemcov atď.

Pri zriaďovaní štátneho geologického ústavu na Slovensku berie sa ohľad i na niektoré špeciálne okolnosti. Ústav má byť primeraný dnešným možnostiam a potrebám. V Bratislave pestujú sa geologické a mineralogické vedy teraz na Slovenskej technike, kde bol zriadený geologic-

— Eurk. rada

ký ústav a na Slovenskej univerzite, kde doteraz neboli zriadený ani mineralogický ani samostatný geologický ústav. Geologický ústav slovenskej vysokej školy technickej sústreďuje celú prácu spojenú s prípravou mladých slovenských pracovníkov z radov kandidátov profesúry prírodných vied a výchovu geologických a mineralogických odborníkov. Nedostatok v tomto smere je veľmi citeľný. Aj tu sa dostáva geologickému ústavu veľká úloha, postarať sa o výchovu mladého slovenského dorastu a o prípravu slovenských odborníkov geológie a mineralogie.

Vládny návrh určuje, že trovy spojené so zriadením a vedením ústavu budú činiť ročne 300 000 Ks ako výdavky riadne a 100 000 Ks ako výdavky mimoriadne. Obe položky skromné a sotva primerané veľkej úlohe, ktorú na štátny geologický ústav kladieme. No zostavené sú podľa možnosti; ufame, že vystačia aspoň pre najbližšie roky, prípadne podľa nových možností sa i zvýšia.

Podobne je to i s položkami na rok 1940, lebo v štátnom rozpočte na rok 1940 je na tento cieľ zaistená len skromná čiastka 119.500 Ks na riadne a 58 000 Ks na mimoriadne výdavky.

Rozpočtový výbor rokoval o osnove ra zasadnutí 7. mája a shodne s kultúrnym výborom odporúča Snemu prijať osnovu v predložennom znení. **(Potlesk.)**

Predseda Dr Sokol (zvoni):

Nasleduje rozprava.

K slovu sa prihlásil na strane „za“ pán poslanec Andrej Martvoň.

Dávam mu slovo.

Poslanec Martvoň:

Slávny Snem!

nam
Začínam starou a známou tézou, že naša republika je eklatantným príkladom štátu obdareného od Všemohúceho jediným prírodným bohatstvom. Avšak konštatovanie tohoto faktu nemá praktickej ceny tak dlho, kým sa nepostaráme, aby naše prírodné bohatstvo bolo aj po každej stránke náležite využité v prospech národa a štátu. Dôkaz toho, že naše najvyššie miesta so záujmom sledujú tento problém a javia úprimnú snahu o jeho správne riešenie, treba vidieť už v mnohých doterajších náznakoch. Jedným z nich je aj predložený vládný návrh zá-

kona o štátnom geologickom ústave, ktorého prijatie slávnym Snemom bude znamenat základný pilier pre úspešné využitie jednej časti nášho prírodného bohatstva, totiž nerastného.

Po prečítaní obsiahlej a všetky body vyčerpávajúcej dôvodovej zprávy sme presvedčení, že ústav, ktorého úlohou je systematicky výskum geologického slozenia a nerastného bohatstva Slovenskej republiky, bude skutočne na osoh vede, kultúre a slovenskému národnému hospodárstvu. Pri tejto príležitosti nech mi je však dovolené upozorniť aj na druhú časť nášho prírodného bohatstva, na naše vysokohodnotné minerálne liečivé pramene. Niet druhého štátu a sveta, ktorý by na tak malom priestore, ako je Slovenská republika, mal toľko rozličných minerálnych a liečivých prameňov, z ktorých mnohé patria na prvé miesta v medzinárodnej relácii. Nože, prebehnime našimi miestami minerálnych a liečivých prameňov, aby sme zistili ich pravdivý stav. Mnohé naše minerálne vody zaistili si svetové meno. Načim spomenúť minerálnu vodu „Salvátor“, vyvierajúcu v Lipovci pri Prešove. Boly časy, že na pol milióna litrov tejto vody sa vyvážalo ročne do všetkých okolitých štátov, ba aj do Švajčiarska, Anglicka a Ameriky. Pri pomyslení na toto úctyhodné číslo nemožno jej uprieť význam prvotredneho exportného artiklu.

Známa je ďalej Fatra, Santovka a Baldovské vody. Cigelka s obsahom jódu pri Bardiovských kúpeľoch, Korytnica a iné a iné známe vysokohodnotné liečivé minerálne vody.

Ale koľko minerálnych prameňov vyviera na Slovenskej pôde bez toho, žeby byly náležite preskúmané a zhodnotené. Aké strašty nedozierneho významu musíme tu predpokladať tak po stránke zdravotnej ako aj národohospodárskej.

Napriek tomu, e že naša republika tak oplýva minerálnymi vodami, s ľútosťou musíme konštatovať ten paradoxný zjav, že kým naše pramene v obrovskom množstve chrlia vysokocenné minerálne vody najrozličnejšieho slozenia a liečivého účinku, na našich stoloch podávajú sa ešte vždy importované minerálne vody často nekontrolovanej hodnoty i slabšej kvality a súčasne za cenu našich devíz. Či nekáže

múdrost, aby sme užívali naše vlastné minerálne vody, ktoré pri organizovanom obchode boly by cenami dostupné aj tým najširším vrstvám národa a staly by sa okrem toho cenným exportným artiklom? Boly by súčasne jedným z najúčinnějších propagačných prostriedkov pre náš štát, nakoľko máme presne zistené, že niektoré naše minerálne vody sa vyrovnajú, ba predčia svoje importované druhy.

Obdobné pomery musíme zaznamenať aj v otázke našich liečivých prameňov. Niet pochyby, že naše liečivé pramene odborne zachytené dostaly svoje zaslúžené a chyrne renomé aj v zahraničí, ako napríklad Piešťany, Trenčianske Teplice, ale pomaly aj Sliač a iné. Okrem týchto je však temer nekonečná rada ďalších kúpeľných miest, ktoré pre doterajšie nedostatočné ocenenie, považujú sa za kúpele lokálneho významu, ale neprávom.

Príkladom spomeniem aspoň málo známe Brusnianske kúpele na Horehroni, ktoré pre svoju rádiceremanáciu zaujímajú popredné miesto medzi svetochýrnyimi prameňmi a svojou liečivosťou vyrovnajú sa niektorým prameňom karlsbadským. Podobné je to aj s Korytnicou, ktorej prvotriedny liečivý účinok čaká na ocenenie a ktoré právom si žiada výstavbu a to i pre náročnejších zahraničných hosťov.

„Lekársky prameň“ v Bardejovských kúpeľoch predčí v mnohom známe pramene gleichenbergske, prameň „Alžbeta“ vyrovná sa prameňu v Spaa, Schwalbachu a Francezbadu.

A čo mám povedať o našej Polhore na Crave?, ktorej bohatý jodo-bromový obsah je účinnejší ako Maďarsku odstúpenému Cízu, ale aj mnohých cudzozemských prameňov jodových, ako je napríklad Darkov. Tak cenné a jedinečné pramene, akó je Polhora, ladom ležia, ba sú temer neznáme. Ak ich nepodchytime, nieť iného východiska pre našich specifickými chorobami chorých, ako vyhľadávať aj naďalej cudzinu. Je bezpochyby zistený ich mimoriadne liečivý obsah. Kým Polhora je u nás temer neznáma, v cudzine robí sa barnumovská reklama ďaleko menej hodnotným liečivým prameňom podobného druhu. A či by sa výstavbou Polhory nepomohlo aj našej chudobnej Orave?

Treba spomenúť okrem toho aj množstvo našich ostatných liečivých prameňov — trebárs menšieho významu — ktoré by sa mohly stať útočiskom prinajmenej našich sociálne slabších vrstiev národa.

Avšak nemôže byť mojou úlohou len konštatovanie tohoto smutného stavu našich liečivých prameňov dosiaľ nedostatočne alebo vôbec nevyužitých, ale musím upozorniť aj na chátravejúci stav našich takzvaných svetoznámych kúpeľov. Nemôžeme sa nečinne prizerať tomu, že kým okolo nás žijúce štáty i v tomto smere milovými krokmi napredujú, naše skutočné perly strácajú sústavne na svojej výstavnosti a tým aj v cene na medzinárodnom fóru. Nikdy nemôžu byť omluvou dnešné nepriaznivé pomery v cudzineckom ruchu, žiadna dekonjunktúra nesmie byť omluvou toho, že aše najvýstavnejšie kúpeľné objekty chátrajú a pomaly prídu do takého stavu, že ani našou prácou, ani prácou budúcej generácie nebudeme môcť docieľiť konkurečnej schopnosti týchto kúpeľov s cudzinou.

Sme si vedomí toho, že práve uvedená dekonjunktúra je príčinou toho, že súkromníci, ako majitelia lebo nájomníci liečivých prameňov nie sú vstave udržať spomenuté kúpele na vysokej úrovni, pretože nemôžu investovať do kúpeľných miest dosiaľ nevybudovaných alebo zanedbaných.

Treba konštatovať, že niet súkromného kapitálu ani pre udržovanie terajších investícií, tým menej pre podnikanie nových. Je ale eminentným záujmom štátu, aby nepripustil ďalšie znehodnocovanie niektorých liečivých prameňov a s ním spojených kúpeľných miest a to ani za terajších nepriaznivých časov. Naopak, štát musí sa dívať na tieto hodnoty ako na národný majetok a tento za každých okolností a za každú cenu zachrániť pre budúce generácie a lepšie časy v celoštátnom záujme.

Práve preto, že je ná muž jasný význam správneho užitia minerálnych a liečivých prameňov tak s hľadiska národného zdravia ako aj pe stránke národnohospodárskej, treba, aby štát mohol účinne a pružne zasiahnuť na zákonitom podklade tam, kde to súrna potreba a celoštátny význam vyžaduje. Zákonom o vyvlastnení

k účelom verejne-zdravotným je daná jedinečná možnosť konečnému a správne riešeniu tak akútnej a boľastnej otázky. Ano, zákon má možnosť vyvlastnenia a buď vzpruží terajších majiteľov, nájomcov, poľnohospodárov k ďalšiemu budovaniu, alebo umožní štátu energicky zasiahnuť a prinešť vo vlastnej kompetencii potrebné riešenie. Musíme pripraviť naše kúpeľníctvo pre čas budúcej konjunktúry, aby sme potom v zdravej súťaži plne obstáli.

Dúfam, že slávny Snem mi dovoľí pri tejto príležitosti zdôrazniť aj ďalší článok v reťazi budovania nášho kúpeľníctva.

Predovšetkým spomením ohromný náskok vedeckého bádania v zahraničí vo veciach výskumu minerálnych vôd, liečivých prameňov a klimatologie na dôkaz toho, že ani naša republika nemôže zostať v balneológii a klimatológii, ak chce mať aj v budúcnosti povest štátu oplývajúceho týmito bohatstvami. Musíme šo najrýchlejšie vybudovať dosiaľ tak zanedbávanú slovenskú balneológiu a klimatológiu, aby sme vedeckým výskumom mohli dokázať cenu aj tohto nášho prírodného bohatstva, aby sme mohli využiť toto bohatstvo aj po stránke národohospodárskej a tak víťaziť na poli medzinárodnej konkurencie. Tu sa otvára široké pole pôsobnosti Slovenskej balneologickej spoločnosti a balneologickej oddeleniu Štátneho sociálne-zdravotného ústavu.

Súčasne zdviham čo najdôraznejšie svoj hlas za to, aby sa konečne zriadila na lekárskej fakulte našej slovenskej univerzity katedra balneologie a klimatologie, aby sme aj pred vedeckým svetom v cudzine dokázali, že o svojich prírodných bohatstvách nielen že vieme, ale že to s ich budovaním aj vážne myslíme. Ničím iným nemôžeme dať pádnejší dôkaz našich snáh v tomto smere, už aj preto, že uskutočnením tejto katedry umožníme výchovu lekárskeho dorastu z našej krvi, ktorý sa takto bude musieť soznámiť s tým, čo na tomto poli máme a mať budeme.

Nie je na poslednom mieste, keď apelujem na každého, ktorého sociálne pomery to dovoľujú a na každú sociálnu inštitúciu, ktorá je povinná starať sa o zdravie svojich sverencov, aby podporily naše kúpele, letoviská a klimatické miesta tým

viac, že žijeme v časoch, kedy sme viac ako inokedy odkázaní na svoju pomoc. Vznášajúc tento apel na každého z nás, považujem za vlasteneckú povinnosť každého, komu je to len trochu možné, aby strávením dovolenej v našich kúpeľoch, letoviskách a klimatických miestach pomohol nielen splniť budovateľský program štátu v tomto smere, ale tým aj zachrániť naše spomenuté miesta a existencie kúpeľných zamestnancov a ich rodín v úhrnom počte asi 30.000 pred katastrofou.

Vládny návrh zákona o štátnom geologickom ústave v tom znení, ako bol kultúrnym a rozpočtovým výborom navrhnutý, odporúčam na prijatie. (Potlesk.)

Predseda Dr. Sokol:

Viac rečníkov sa neprihlásilo, vyhlasujem preto rozpravu za skončenú.

Záverečné slovo majú zpravodajcovia páni poslanci **Florek** a **Hollý**.

Zpravodajca **Florek**: Zriekam sa slova.

Zpravodajca **Hollý**: Zriekam sa slova.

Predseda Dr. Sokol:

Páni zpravodajcovia sa zriekli slova, preto nasleduje hlasovanie.

Zisťujem, že Snem je schopný sa usnašať.

Osnova má 6 paragrafov, nadpis a úvodnú formulu.

Pozmeňovácich návrhov niet, dám preto hlasovať o celej osnove naraz podľa zpráv výborových.

Sú proti tomu námietky?

Námietky neboly.)

Námietky nie sú.

Kto súhlasí s osnovou, to jest s jej 6 paragrafmi, nadpisom a úvodnou formulou podľa zpráv výborových nech zdvihne ruku.

(Deje sa.)

Zisťujem, že Snem pri prvom hlasovaní prijal osnovu zákona podľa zpráv výborových.

Predsedníctvo Snemu sa usnieslo podľa ods. 1, § 53 rokovacieho poriadku, aby sa o tejto osnove hlasovalo druhý raz tiež na tomto zasadnutí.

Ad 2. Druhé hlasovanie o osnove zákona o štátnom geologickom ústave.

Zpravodajcami sú páni poslanci **Florek** a **Hollý**.

Sú návrhy na opravy alebo zmeny textu?

Zpravodajca **Florek**: Nie sú.

Zpravodajca **Hollý**: Nie sú.

Predseda Dr. **Sokol**:

Zmeny nie sú.

Kto pri druhom hlasovaní súhlasí s osnovou zákona tak, ako ju Snem prijal pri hlasovaní prvom, nech zdvihne ruku.

(Deje sa.)

Zisťujem, že Snem prijal osnovu zákona aj pri druhom hlasovaní.

Prerokovanie ďalších bodov programu sa odkladá na najbližšie zasadnutie.

Týmto je program dnešného zasadnutia vyčerpaný.

Oznamujem, že podľa usnesenia Predsedníctva najbližšie zasadnutie Snemu svolá sa písomne.

Zaklušujem zasadnutie.

(Koniec zasadnutia o 12. hod. 27 min.)

Príloha k tesnopiseckej zpráve

o 35. zasednutí snemu Slovenskej republiky v Bratislave 15. mája 1940.

Reč poslanca Eszterházyho (viď str. 9. Tesnopiseckej zprávy).

Tisztelt Képviselőház!

Nem szeretném türelmüket hosszasan igénybe venni, mert nem tartom időszerűnek a mai feszült helyzetben a hosszú és terjengős beszédeket, ezért az előttünk fekvő törvényjavaslatához csak röviden szólok hozzá.

A pártok regisztrálásáról szóló javaslatot nagyjában és egészében elfagadom, bizonyos mohosításokat ellenben szeretnék. Hogyan lehetne elérni nekem, hogy az általam kifogásolt és szerintem helytelen pontok kimaradjanak a javaslatból? Egyedül úgy, ha módom lenne a törvények előkészítésének munkájában részt venni. Ez a lehetőség nem adatott meg nekem, mivel egyik törvényelőkészítő bizottságban sem kapott a magyarság helyet rajtam keresztül és így egyedüli lehetőségem az, hogy a parlament plénuma előtt bíráljam vagy terjesszem elő kifogásaimat. Nagyon jól tudom, hogy az elmondott kifogásokat figyelembe nem fogják az urak venni, még ha tárgyilagosságuknál fogva országos viszolatban hasznosak volnának is, és hogy pár percre rá, hogy elhagyom a szónoki emelvényt, a parlament többsége a javaslatot úgy fogja megszavazni, ahogy azt az előadó úr előterjesztette és az általam pedig kifogásolt és nehezményezett pontok is törvényerőre fognak emelkedni. (Hlas: Nem biztos!)

Lehet, hogy azon képviselő urak közül, akik ezt a törvényt megszavazzák, sokan azt hiszik, hogy azzal, hogy kifogásaimat és módosító indítványaimat nem honorálják, jó munkát végeztek. Felfogásom szerint tévedésben vannak.

A pártregisztrálásról szóló törvényjavaslatot lehetne nyugodtan a Szlovák országban élő nemzetiségek pártjainak felosztásáról szóló törvényjavaslatnak is nevezni. Különösen magyar viszonylatban állíthatom ezt teljes objektivitással, mert hivatalos helyről nem egyszer elhangzott egy-egy olyan kijelentés, amely szerint a szlovákiai magyarokat a recipro-

citás alapján nem illetik meg a meglévő politikai jogaik és azokat csak olyan mértékben élvezhetik amilyeneket élveznek magyarországi szlovákok. (Hlas: To je samozrejme!)

Hogy is állunk tulajdonképpen a szlovákiai magyarság politikai jogaival? Szlovákiában a magyarságnak megvan a pártja, amelynek vezetője és amelyet rajtam keresztül én képviselek a szlovák parlamentben. Ez tagadhatatlan. De kérdem, hogy pártom kifejhet-e politikai tevékenykedést itt úgy, mint ahogy azt valamilyen politikai párt kifejthet egy országban, ahol politikai szabadság uralkodik. 1938 ősze óta egyetlenegy népgyűlést tartanom nem volt szabad és a legszűkebb pártvezetői értekezleteket is csak a legnagyobb nehezséggel tudjuk megtartani. Hlas: No, no! Nem lehet azt sem togadni, hogy végeredményben a szlovákiai magyarság 1938 decemberében a köpvisőválasztáson nem élhetett választójogával kedve szerint, mert köztudomású, hogy csak egy kormánypárti lista volt, mely szlovák listára fölvettek engem biztos helyre és egy másikat pedig egy hátulso helyre. Engem az a tény, hogy kormánylistán kerültem be a szlovák parlamentbe, egy pillanatig sem hozott kellemetlen helyzetbe, mert belevágtott abba a politikai elgondolásmba, hogy a bécsi döntés után itt maradt magyarok helyzete más mint volt a magyarok helyzete a csehszlovák köztársaságban. Ennek természetes következménye az kellett legyen, hogy a prágai parlamentben kifejtett politikai ténykedésürktől eltérően, mely tagadhatatlanul romboló volt, most az építő munkát kell politikai programunknak vallanunk és ezt a legteljesebb őszinteséggel akarjuk valóvá váltani. Ne méltoztassanak elfelejteni azt — és ezt nagyon komoly figyelmeztetésként mondom hogy más volt a helyzet a Csehszlovák köztársaság alatt és más azóta, hogy Szlovák ország önállóságát elnyerte. (Poslanec Drobný: To si myslím! Poslanec Salát: Ten nás stále počuje!)

L 2

Kurriřon

kurriřon

L y
[m]

kurriřon

Szükségesnek tartom előrebocsátani, hogy miért térek ki erre talán részletesebben. Amióta Magyarországon megalakult Kalčok Mihály volt Hlinka párti szenátor vezetése alatt a Szlovák keresztény néppárt, azóta úton-útfélen olvashatjuk és hallhatjuk a leghivatalosabb szlovák tényezők részéről azt a kifogást, hogy a megalakult Szlovák keresztény néppártot nem lehet szlovák pártnak minősíteni, mert azok, akik ezt a pártot megalapították, nem tűztik ki politikai pártprogramjuk zászlajára azokat a jelszavakat, amelyeket a Szlovákiában megtartott népgyűléseken használni szoktak. Miut már mondtam, más volt a helyzet Csehszlovákia és Magyarország között és más a helyzet Szlovákia és Magyarország között. Míg természetes dolog, hogy a régi csehszlovák parlamentben az a Magyar, aki az akkori kormányokat támogatta vagy azokkal valamilyen formában kollaborált, kimerítette a nemzetárulás fogalmkörét, úgy most azt a magyar törvényhozót — a jelen esetben engem — ki igenis kollaborálók a szlovák kormánnyal és aki egy pillanatig sem gondolok arra, hogy olyan ténykerást fejtsek ki Szlovákiával szemben, mint t volt Csehszlovákiával szemben, ezért a politikai magatartásomért sem itt, sem Magyarországon semmilyen magyar sem fog renegátnak bélyegezni. Ha pedig akadna olyan, aki ezt megtené, tehát, ha akadna valaki, akó politikai ténykedésemet, melyet 1939 március óta kifejtök, nemzetárulásnak minősítené és engem ezzel a renegátok aljas és dicstelen csoportjába próbálna sorozni, méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy az illetőre nem is tudnék haragudni, mert kézenfekvő dolog az, hogy aki ilyet állít, politikailag annyira inkolázatlan és ostoba, hogy helye nem a politikai porondon, de az ovodában van. Ugyan ez a tétel áll fenn a magyarországi Szlovákokra is. Nincs joga senkinek pártát törni egy ujonnan alakult politikai párt vezetői fölött akkor, amikor még rem látják, hogy tulajdonképpen mit akarnak a jövőben majd ténykedésükkel elérni. (Pöslanec Drčbnj: Ved' ich nepoznáme!) Nincs joguk és nem helyes ilyen mordva csinált sérelmeket felfujni és ezzel hangulatot kelteni a tömegben akkor, amikor az európai légkör amugyis túlfü-

tótt. Kalčok volt szlovák néppárti szenátort én nem is ismerem, (hlasy: Mi sem!) de ha a Hlinka párt listájában benn volt a prágai parlamentben, úgy valószínűnek tartom, hogy törzsökös szlovák lehet, mert legjobb tudomásom szerint a Csehszlovák köztársaság fennállása alatt a szlovák néppárt törvényhozói (pöslanec Flerek: Tak ako Csomor!) meggyőződéses szlovákok sorából kerültek ki. Ha Kalčok Mihály volt szenátor politikai látásával próbálja tömöríteni a visszacsatolt területen élő szlovákokat, hogy azok részére minél több előnyt tudjon biztosítani, azért az itteni Szlovákok részéről csak elismerés kellene hogy járjon neki. Ha Kalčok volt Hlinka párti szenátor a magyarországi szlovákság részére úgy akar bizonyos előnyöket biztosítani, hogy a megértés és a békesség politikáját hirdeti, ezzel a felfogásával nem követ el nemzetárulást, ezért nem lehet őt renegátnak bélyegezni, mert ilyen módon igyekszik ő és rajta keresztül a magyarországi szlovákság hozzájárulni a Dunamedence föltétlenül fenn tartandó békének biztosításához. (Hluk.) Hogy Kalčok szenátornak maradékbirtoka volt és hogy ezért őt úgy állítják a közvélemény elé, mint aki nem volna öntudatos szlovák, szintén inkább rosszakarató insznuáció, mert ismerök ilyen urakat és urakat, akik a legmagasabb vezető pozíciókat töltik be a szlovák köztársaságban s akiknek szintén volt a Magyarországhoz visszacsatolt területen maradékbirtokuk, amit éppen az én intervenciómra tudtak kicserélni egy Szlovákiában fekvő birtokkal, amelynek tulajdonosa magyar állampolgár volt.

Ha tehát amost előttünk fekvő törvényjavaslatnak törvényerőre való emelkedése után a reciprocitásra hivatkozva egyes hangulatot szeretnének kelteni amellett, hogy a szlovákiai magarság pártja, az Egyesült Magyar Párt nem regisztrálandó, mert Magyarországon a szlovákoknak nincsen pártjuk, úgy ez nézetem szerint igazságtalanság volna.

A szlovákiai magyarok politikai józanáguknak és higgadtságuknak annyi tanujelét adták, hogy erről köteteket lehetné írni, ezért kérem az illetékes szlovák tényezőket, hogy ne keressenek kákán csomót, ne keressenek sérelmet ott, ahol nincs, mert ezzel nem használnak sem saját országuknak, sem az általánosan kívánt bé-

Kural von!

Kural von!

94

Kural von!

kének. *(Poslanec Horák: A vy ich bite dafej!)*

A legutóbbi parlamenti ülésen Čulen képviselő társam reflektálva Szüllő Géza felsőházi tag interpelációjára, kimutatni iparkodott, hogy a magyaroknak itt mennyi joguk van, szemben azzal, mennyire nincs semmi joguk a magyarországi szlovákoknak. Anélkül, hogy polemizálni akarnék Čulen képviselőtársammal, leszögezem a következőket:

Ő azt állította, hogy az itteni magyaroknak két napilapjuk és 22 heti és folyóiratjuk van. Ezzel szemben az a tény, hogy két napilapunk van, egy hetilapunk jelenik meg Nyitrán és van egy pár hitbuzgalmi tüzetünk. Tehát ennél a pontnál tévesen volt informálva Čulen képviselő úr. A SZEMKE-nek működését tavaly tavasz óta nem engedélyezik, holott annak feladata a népművelés terjesztése. Vívóegyletünket leszüntették, holott ez tisztára sport és nem politika. A Gyermekvédő és Csecsemőgondozó egyesületünket épp pünkösöd hétfőn tiltották be, holott ez csak tisztán szociális és karitatív ténykedést fejt ki és nem politizál. A cserkészszövetséget feloszlatták, holott köztudomású, hogy azok se nem politizálnak, csak arra vigyáznak, hogy a fiúk és fiatal emberek rossz útra ne tévedjenek, hanem rendes hasznos tagjaivá váljanak a társadalomnak. Tehát méltóztatnak ebből látni, hogy azokkal a bizonyos jogokkal nem vagyunk úgy ellátva és kifelé másképp állítják be egyes urak a dolgokat, mint ahogy az a valóságban fest.

Mindezen egyleteknek felfüggesztése bennünket nagyon fájdalmasan érint, de reméljük, hogy a jobb belátás politikája fog majd felülkerekedni és ismét engedélyezni fogják működését azon egyleteknek, melyek végeredményben csak a közjót szolgálják.

Engedjék meg igen tisztelt Uraim, hogy még egy dologra felhívjam az Önök figyelmét már csak azért is, mert könnyen lehet, hogy Önök erről nem tudnak, viszont a tény az, hogy az ilyen esetek itt az országban előfordulhatnak, ahol az államfő egy katolikus pap és ahol a kormányelnök buzgó katolikus és gyakori áldozó, csak ártalmára lehetnek Szlovákia hírnevének. Köztudomású tény, hogy Illaván koncentrációs tábor létezik. Abba a táborba gyakran a legártatlanabbul kerülnek be egye-

sek és a lehető legsiralmasabb nyomorúságban töltenek ott heteket és hónapokat úgy, egészségük sokszor tönkre is megy. *(Hlas, hluk.)* Nem vagyok híve a koncentrációs táborok intézményének, mert felfogásom szerint, ha valaki olyat tett, ami törvénybe ütközik, tartóztassák le, üljön vizsgálati fogságban, állítsák a bíróság elé ha bűnös, nyerve el a méltó büntetését. *(Hlas: Maďarsko je celé koncentrákom!)* De beszállítani valakit egy koncentrációs táborba, ott tartani hetekig, sőt hónapokig kihallgatás nélkül, majd hazaengedni, de előbb vele egy szigorú reverzálist aláíratni, nézetem szerint nem helyes. De hogy a koncentrációs táborba zárjanak katolikus papokat [], ez mégis sok. *(Vrava.)* Dobránszky János, esperes-plébános, *(hlas: Koseca ste vyhnali!)*, pápai kamarás *(hlas: Železničiarom ste dali zobrácku pálicu!)*, ki 70 éven felül van és aki 1935 óta teljesen visszavonult a politikától, hetekig sínylődött az illavai táborban. Tudják-e az urak azt, hogy az illavai táborban vasárnaponként nem mondanak szentmisét, amivel a rabok béketűrését és lelki egyensúlyuk megtartását meglehetne segíteni? Az illavai táborban van templom, de az oda zárt katolikus papokat nem engedik másézni. Zachar római katolikus plébános, ki hónapokig sínylődött Illaván, egyetlen egyszer sem misézhetett []. Ha egy katolikus pap olyat tett, ami törvénybe ütközik, állítsák bíróság elé, vagy járják ki a felettes egyházi hatóságnál azt, hogy kolostorba rendeljék []. Nagy többségben katolikus állam vagyunk, a katolikus papokat tisztelnünk és becsülnünk kell és azok presztízsén kötelességünk örködni. A katolikus egyházat jobban fogjuk szolgálni, ha az ilyen destruáló tényeket lehetetlenné tesszük és a Vatikánnak az a tény kedvezőbb lesz, mint hogyha egy nagy szlovák zarándoklat Rómába megy *(výchrik: A Hlinku ste tiež zatvorili do kláštoru?)*, de ugyanakkor itt az országban az Isten szolgálival ilyen esetek előadhatnak.

Tegyenek a hivatalos tényezők arról, hogy az itt felhozott sérelmek reparáltassanak, tegyenek arról, hogy a bennünk élő bizonytalanság érzése bölcs intézkedésekkel eloszolják és akkor tapasztalni fogják azt, hogy intézkedéseink nyomán a béke fejlődés gyümölcsei fognak teremni, nem pedig a bizonytalanságból eredő meddő egyhelybentopogás. *(Výchrik: Vidno, že ste sa za 20 rokov nič nenaučili!)*

